

Sahibi : *Salim ŞENGİL*
Yazı İşleri Sorumlusu : *N. ŞENGİL*
Ayda Bir Çıkar

YENİ DİZİ
SAYI : 28
CİLT : 11
TEMMUZ 1963
1,5 LİRA

FAHİM BEY VE BİZ

Sâtı ERİŞENLER (3. sayfada)

YANIK SARAYLAR

Sevim BURAK (16. sayfada)

Onuncu Türk Dil Kurultayı Önünde

Geçen yıl kuruluşunun otuzuncu yıldönümünü kutlamış olan Türk Dil Kurumu, Temmuz ayının ilk haftasında onuncu kurultayına girecektir.

Atatürk'ün dileği ve buyruğu ile kurulan Türk Dil Kurumu, Doğu uygarlığından Batı uygarlığına geçen Türkiye'de, köhnemiş aydınlar dilinin temizlenmesi, bu dil'in bilim ve sanatın gelişmesine uygun, yardımcı ve onları yeniden yaratıcı bir güçle kurulması gibi büyük bir ödevle işe koyulmuştu. Otuz yılda dilimizin -bütün dedikodulara, aykırı düşüncelere karşın- ne kadar ileriye gittiğini, geliştiğini, güzelleştiğini ve güçlendiğini görmek için sanat ve bilim yapıtlarımıza göz atmak yeter. Savaş temelden kazanılmıştır; ancak bu savaştan sonra yapılacak pek çok şey daha var.

Kurultay'a girerken içten bir dileğimizi belirteceğiz. Türk Dil Kurumu, amaçları bir olmakla birlikte yolları çeşitli üyelerin toplandığı bir kuruluştur. Bu nedenle, değişik yolları temsil edenler her Kurultay'da böyle bir Kurum'a zarar verecek -diyebilirsek- «kulis» çalışmalarına da girmekten kendilerini alamazlar. Atatürk'ün birleştirici ve ileriyi gösteren ilkeleri dikkate alınarak, bu Kurultay'da artık bu çeşit olumsuz çabalara girmekten vazgeçilmesi başta gelen dileğimizdir. Türk Dil Kurumu'nun, bilim ve sanat adamlarının birlikte çalışmalarını gerektiren bir niteliği vardır. Burası unutulmamalı, sanatçı bilim adamını, bilim adamı sanatçıyı, bu arada yavaşçılar hızlı gidenleri anlamalı, amaçta birleşmelidirler.

Kurultay'ın başarılı olmasını candan dileriz.

iğdelerle...

Sendin uykusuz gelmiştin
Eski adamlar vardı ben hep korkardım
Eski balıkçılar vardı kırık şişelerinde şarapların

Bu benim iğdelerle ölmemdi sustukça ölürdüm kaçıncı ölmemdi büyüdükçe ölürdüm
Büyüdükçe sen yoktun uzun gözlerin yoktu sabahtı bu
Belki yanılmamdı bu bu belki CÂNO türküsüydü aşağılık

Onlar hep giderlerdi çocuklarını almış giderlerdi kadın erkeğin gözlerinde
Bana bakıp giderlerdi meyhanede üşümeden
Uzun favorileri vardı kiminin kiminin ihtiyar elleri
Ama hep giderlerdi

Bana inat kutsal duvar diplerine işerlerdi güneşe işerlerdi

Eski adamlar vardı ben hep korkardım
Bir elimi uzatsam derdim ekmek büyür
Şarabı artık ıslatmadan içerim ekmek büyür onlar hep giderlerdi

Yürümeden

Bir ben yürürdüm komik vitrinlerinde akşamların
Yanım boşalır boşalır dolardı sendin uykusuz gelmiştin yorgundun
Bu benim iğdelerle ölmemdi belki yanılmamdı bu

Kâmran YÜCE

DÖNMÜŞ ÖLÜ

Ey ey çoğalan
Çoğalan ve demir gökaltına
Duvarlara, karanlığın ağır girdiği duvarlara
Yaslanarak söylediğin bazı şarkılarda

Seni bulmaya koştum
Ve sesin gelmediği o tarafa
Isınan bakır kaplara
Ölüye ısınan sulara
Ve sesin gelmediği o tarafa

Bir karanlıktı yüzün bulamadığım
Güneşte ve dövülmüştü bakır
Bir çevrilmiştin
Kâğıda çizilmiş şeylere
Taşa oyulmuş şeylere
Soluyan at başına
Acı suya ağır ağır ey, ey ey

Gökten düşüşü sesin
Gibi hiçbir yerde duruşu görülmemiş olan
Sürülmemiş olan ey yalnız toprak
Ve yalnız kalacak olan
İbrahim ailesinde
Yusuf ailesinde
Ve ondan sonra da

Sana döndüm koştum döndüm koştum döndüm
Bir mezarı açtım sana döndüm
Yanmış buğday sana döndüm
Sana döndüm
Koştum koştum koştum koştum koştum
Çıplak at üstünde

Kuyuların içine içine
Geceye, o senin olmadığı gecenin içine
Bodrumlara kilerlere
Paslı demire
Eski ocağa soğumuş ocağa

Ey artan çoğalan
Ey artan ey
Mor elişi kâğıtlarının
Yere dökülen kırpıntıların
Hep o tarafında kalan ve bulamadığım
İnce okul defterleri içine
Gizli çizilmiş ve bulunamamış olan

Oltaya vuran ve kaçan balık
Bir daha hiç bilinmiyecek olan
Yorgun ve kara suların
Toprağın toprağın altına
Ta derinlere
Hiçbir sesin ulaşamadığı
Oraya çekilen ağır ağır

Dinmez ergenliğimle koştuğum
Çoğala çoğala duvarına yanaştığım
Ey ölümü kımıldatan eski at
İndim derin ülkene, bin kuştun havada

Çoktun her bakışımda çoğalan ey
Sana koşarım sana koşarım sana
Koşarım imkânsız duvar, imkânsız dönüş,
İmkânsız sana koşarım
Ve silisyumdan ve kızgın kurşundan
Soluyarak geçtiğim ülkene
Nehir ey

Beni bulmaya çıktığın zamanı ve geceyi
Bir daha bulmak için koşarım
Günümün bilinmez karanlığında
Demirin ısınıp ısınıp soğuduğu
Kanın akıp akıp ısıttığı
Geceye geceye geceye dönerim
Sıcak tere

Ölümü ısıtan altın kısrak
Kara sulara dalan balık
Sana döndüm sana döndüm sana döndüm
Sana sana sana döndüm
Kırmızı buğdayın ölçüldüğü
Kadife kumaş dokunduğu
Balkona çamaşır asıldığı bir çağda

MUZAFFER
ERDOST

Demir ÖZLÜ'nün

SOLUMA

adlı hikâye kitabı **SÜREK YAYINLARI**

arasında çıktı. 3.50 lira

SÂTI ERİŞENLER

Fahim Bey ve Biz

... Gerçi; hiç kimse tam tamına bir Fahim Bey değildir, olmıyacaktır, olamaz da. Çünkü, Fahim Bey gerçek dışı (irréel), soyut bir uçtur. Ama; gelmiş, geçmiş gelip geçecek bütün insanlar, az ya da bir parça Fahim Bey'dir, kendilerini az ya çok bir parça Fahim Bey'de bulacaklardır.

Fahim Bey öldü. *«Bursa eşrafından, eski maslahatgüzarlarımızdan, Tütün İnhisarı İdaresi mütercimi Ahmet Fahim Bey eceli mevcudiyle vefat etmiştir... Mevlâ rahmet eyliye!»* (7. s.) (x) Evet, Fahim Bey öldü. «3 Mayıs 1963 cuma günü» Fahim Bey... «vefat etmiştir.»

Öyle sanatçılar vardır ki -ne hikmettir bilinmez- eserlerinin adlariyle anılırlar. Örneğin, «Reşat Nuri» deyince akla hemen Çalıkuşu gelir. Dudaktan Kalbe gibi, hele Miskinler Tekkesi, hele hele Kavak Yelleri gibi nice çok daha güclü eserleri olduğu halde Reşat Nuri, ömrü boyunca ağzında külü uzamış sigarasiyle bir Çalıkuşu olarak bilindi. Cemal Nadir toprağa verilirken bir Amcabey'in de birlikte gömüldüğünü hatırlıyorum. Geçen gün, bir edebiyat öğretmeni de dili sürçüp Abdülhak Şinasi Hisar yerine «Fahim Bey» deyiverince, onun da, bu, eserleriyle anılan -mutlu diyeceğim- kişiler arasına katıldığını anladım.

Bu Fahim Bey ve Biz nedir ki, böyle çıkar çıkmaz ödül kazanmış, Almancaya çevrilmiş; şimdi de Devletin resmî listesinde Sait Faik'in, Memduh Şevket Esendal'ın hikâyelerinden sonra Batı dillerine çevrilmek üzere sıra beklemektedir.

Fahim Bey ve Biz, —bence— bir klâsiğin niteliklerini taşıyan bir eserdir.

Fahim Bey, gerçek (réel) bir tip değildir. Ama, Fahim Bey, her zaman için ve her yerde doğru (vrai) dur. Fahim Bey, bir tip değildir. Çünkü, hayattaki herhangi bir insan, yahut insanların örneği değildir. Hele gerçek hiç değildir. Hiç kimse Fahim Bey kadar şöyle veya Fahim Bey kadar böyle olamaz. Fahim Bey, bir karakter de değildir. Çünkü, o, -cimrilik gibi, aşk ve ödeve bağlılık gibi ne de olsa belli ve sınırlı- bir tutkunun bütün özelliklerinin en yetkin (mükemmel) ama soyut bileşkesi değildir.

O, Fahim Bey, karakterden de çok daha geniş bir anlam taşır. O, bütün insanlığı kapsar. Ona karakterden de öte bir ad bulmak gerekir. Gelin, buna, insanoğlunun ta kendisidir, diyelim.

Evet, Fahim Bey, insanoğlunun ta kendisidir. Abdülhak Şinasi Hisar, Fahim Bey ve Biz'de insanoğlunun benliğini ele alır.

Abdülhak Şinasi Hisar, bu eserinde «insan denen bu bilinmiyen»i inceler. Ama, vücut yapısı, bu yapının işleyişi yönünden değil de toplum karşısındaki görünüşü ve iç dünyası yönünden... Ve şu sonuca varır: İnsan bir bilinmiyendir. *«İnsanlar, birbirlerinden uzun mesafelerle ayrılmış yıldızlar gibi, kendi hususî boşlukları içinde dönen hepsi yalnız, hepsi mahrem ve başkalarına kapalı birer dünyadır... Fakat en keskin dürbünler gibi en meraklı gözler de, o biraz alâka duyarak meşgul oldukları âlemlerden bile sade parça parça manzaralar görerek, hayal meyal seçtiklerini isabetle tesbit edemezler ve o uzak dünyalar bizim kendilerine taktığımız isimlerden haberleri bile olmıyan yıldızlar gibi, teşhislerimizi bile duymazlar.»* (8. S.) Yazar, bu eserinde *«... her hayatın, ona hariçten bakanlara, nasıl esrarlı göründüğünü düşünerek en boş ömürlerin bile zihin karşısında teşkil ettiği muamma»*yı (11. s.) düşünür. İşte, Fahim Bey de bu ömürlerden biridir. Kitap boyunca hakkında türlü kimseler, türlü etkilerle, türlü sözler ederler. Sonunda kendisi, kendisine bile, bir bakıma, *«mahrem»* ve *«kapalı kalır».* Çünkü, *«mücerret bir hakikat»* yoktur. *«Hakikat nisbî ve mütehavvil bir şey»*dir. (128. s.)

«... bütün insanlara biraz dikkat edilse iç içe yaşadıkları iki ömürleri olduğu görülür. Bunlardan biri herkesin gözleri önünde geçen zevahir hayatıdır.» (187. s.) *«her insanın zevahir hayatının altında bir de gizli kalan ve sırf kendi hilkati ve ruhiyle yaşadığı büsbütün mahrem bir ömür vardır ki bu hayat içimizde kendi üstüne kapanmış olan bir âlemin mahsulüdür.»* (190. s.)

Bir kimsenin, — «nesne - kişi» nin diyelim —, *«herkesin gözleri önünde geçen zevahir hayatı»*nın bile, ona bakanların sayısınca ve bu bakanlardan her birinin yaşadığı çağa göre de değişen, içinde bulunduğu ruh durumu sayısınca değişik, yani sonsuz görünüşü vardır. Herkes, her «özne - kişi» bir kimse, bir nesne - kişi hakkında kendi açısından ve içinde bulunduğu ruh durumunun berisinden hüküm verir.

Yazar, önceleri, Fahim Bey'i *«Fahim Bey'in mektep ve gençlik arkadaşı olan baba»*sının *«onu süsliyen ve hususileştiren sözleri»*nden tanır. (54. s.) Babası *«her şeyi olduğundan daha iyi ve üstün göstermeyi bir terbiye vazifesi sayanlar»*dan (9. s.) ve *«gençliğinde bu arkadaşiyle pek çok gülmeye alışmış olduğu için»* (27. s.), onun *«gülünç bulduğu hikâyelerinin memnuniyetsizlik nisbeti, eskisinin aksine olarak memnuniyet nisbetini geçiyordu.»* (130.s).

Bu *«memnuniyetsizlik nisbeti»* hele yazar yaşlandıkça büsbütün artar ve artık bir gün gelir ki, bir zamanlar Fahim Beyi bunca seven o bile *«yolun karşı kaldırımında Fahim Beyin geçtiğini görünce artık onu dinlemek için yanına gitmiyor, artık onu duymamak için, görmemezliğe gelerek, yolunda bırakıyor ve kendi yoluna devam ediyordu.»* (196.s.). *«Hislerimizde ve kanaatlerimizde nasıl bir isabet olabilir*

(*) Fahim Bey ve Biz. 3. Basılış, Hilmi Kitapevi, 1955.

ki vahdet yoktur. Hayatımız bunları daima yoğurur, değiştirir. Bu itibarla biz hayatta hep aynı adam sayılmadığımız gibi hislerimiz ve fikirlerimiz de yaşadıkları anlarda doğru sayılamaz. Zira hep değişmeye mahkûm olan bunların ancak geçip değişmeleri doğrudur.» (83.s.).

Burada, şunu da belirtmeliyiz ki hayat ve insanlar karşısındaki duyuş, görüş, düşünüş ve davranışlarımız, içinde bulunduğumuz ruh durumuna göre de değişir. Örneğin, *«... Saffet Hanımın neş'esinin yerinde olup olmadığı... saatlerden belli olurmuş».* (56-57.s.). Yazar, ise *«Artık tesadüflerinin her birinde Fahim Beye ancak kendi ruhî halinin tesiri altında kalan bir mâna veriyor ve mânasını kendinden kabul etmekten ziyade ona bahşetmiş oluyordu.»* (129.s.). Çünkü, biz *«Aynı gün içinde saatten saate değişiriz.»;* hislerimiz değişir, *«biz değişiriz.»* (130.s.).

Öyleyse, aynı nesne - kişi hakkında aynı özne - kişinin verdiği hükümler bile; bu özne - kişinin çağına, yaşına, gününe, gününün saatine göre de değişiktir

Gene, *«hislerimizde ve kanaatlerimizde nasıl bir isabet olabilir ki»* hakkında bazı *«hisler ve kanaatler»* beslediğimiz nesne - kişi de, ömrü boyunca, boyuna değişir, üstelik bir anı da bir anına uymaz. Nitekim *«... en sağlam sandığı maddiyatın da, en ebedi sandığı mâneviyatın da hep zaman denilen ve içinde yaşıyan —yâni içinden geçen— her şeyin şekillerini değiştiren, vücutlarını eriten, hüviyetlerini başkalaştıran, hâtıralarını unutturan dehşetli bir unsur»* vardır. *«... bu müthiş madde, bu gözle görünmez ve ele geçmez zaman içinde yalnız fertler ve onların şahsî talihleri değil, yalnız binalar ve şehirler gibi maddi şeyler değil, fakat maddi ve manevî, kudsî ve ebedî sandığımız ne varsa... hepsi herşey gözlerimize sabit şekiller gibi görüldükleri halde bir kasırganın savurduğu tozlar halinde havalanır, döner döner mütemadiyen şekil değiştirirler. ... Hayat dediğimiz şey bütün bunların zaman ile değişerek, karışarak meydana getirdikleri daima değişici, mutlaka muvakkat bir manzaradır.»* (175.s.). Ve insan oğlunun, —nesne - kişimizin—, öylesine *«mutlaka muvakkat»* bır benliği vardır ki, o, örneğin bir alafrangalıktan bir şeyhliğe kadar iki uc arasında boyuna değişir. Ali Nizami Beyin Alafrangalığı ve Şeyhliği, işte bu değişmenin hikâyesidir. Fahim Bey ve Biz'de de buna bölümler ayrılmıştır.

Nesne - kişinin bir anı da bir anına uymaz. *«nitekim ümidli, neş'eli Beyoğlu'na çıkış»*taki Fahım Bey ile *«bedbin, ümidsiz, neş'esiz Beyoğlu'ndan dönüş»*teki Fahim Bey arasında dağlar kadar fark vardır. (23-24.s.). *«Biz ayni adamız*(dır). *Lâkin dakikadan dakikaya başkalaşırız.»* (130.s.)

«Bütün insanlara biraz dikkat edilse iç içe yaşadıkları iki ömürleri («benden içerû» «bir ben»leri) olduğu görülür.» *«Bunların biri herkesin gözleri önünde geçen zevahir hayatlarıdır.»* (187.s) demiştik. Bu *«herkesin gözleri önünde geçen zevahir hayat»*taki gerçeğin bile nekadar *«nısbî ve mütehavvil bir şey»* olduğunu da gördük. (128.s.). Ya bu görünüşlerin altında gizlenen gerçek hayat nedir?

Ben, Fahim Bey Ve Biz'i okurken kitap boyunca, —nerde okumuştum, yahut kimden duymuştum, şimdi pek bilemeyeceğim,— bir hikâyeyi anar dururum. Bu, günün on iki saati uyku uyuyan ve uykusu boyunca düşünde kendini varlıklı gören yoksul adamla, gene günün on iki saati düşünde kendini yoksul düşmüş gören varlıklı kişi'nin hikâyesidir. Buna göre, acaba, gerçekte yoksul olup da varlıklı olduğunu düşliyen kişi mi daha mutludur? Yoksa, gerçekte varlıklı olup da yoksul olduğunu düşliyen kişi mi? Bizim gerçek hayatımız hangisidir? Düşlerimizdeki hayatımız mı; gerçekteki —demiyelim de, çünkü belli bir gerçek olmadığını gördük— görünüşteki hayatımız mı?

Fahim Bey Ve Biz'de Fahim Bey'in toplum karşısındaki benliğiyle kendi içindeki benliği çatışır durur. Fahim Beyin gönlü sultanidir. Odaları bomboş o kocaman konak da, o türlü türlü elbiseler de, o ünlü çiçek buketi de v.b. de hep Fahim Beyin kendi*lerini anlatırken bile hep kibar ve yüksek taraflarını duyuramamak, yahut, yanlış duyurmak endişesi»* (27. s.) içindedir. *«Onun (Fahim Bey'in) bir beklevişten ibaret hayatına şaşa kalır»* (18. s.) Ona göre, *«Fahim Bey gayet okuma meraklısı, allâme değilse bile âlim, yed-i tûlâ sahibi bir adam»*dır. (46. s.). *«Tekmil bir cihan işleri hakkındaki teşhislerin doğruluğu», «tahminlerinin»* isabeti onun *«âdeta kehanetine»* (51. s.) hükmettirirmiş. *«Öyle bir adamdır ki ömürdür, Fahim Bey! Emsali dünyada bulunmaz!... O, dünyanın en iyi kalbli adamlarından biridir, bir büyük adamdır.»* (26. s.) *«Hülâsa, Fahim Bey'in bu kendine mahsus hallerine doyum olmaz.»* (24. s.)

Ama, beri yanda, bir de Çamlıca'daki Enişte vardır. *«Fahim Bey'e hiç tahammül edemiyen Çamlıca'daki Enişte bu ailenin* (Fahim Bey ailesinin) *hakkında en ağır ithamlarda bulunmaktan çekinmezdi.»* O, *«Fahim Bey'in bütün âdet ve tabiatlarını tezyif ediyordu. Kendisi deli gibi tanınmışken ona «Delinin biri» diyordu.»* (59. s.). Yazar önceleri bunun *«bu münafereti*(ni) *bu iki adamdan birinin* (Enіştenin) *şark kültüründen hiç ayrılmamış, ötekinin* (Fahim Bey'in) *ise garb kültürüne bağlanmış olmalarına atfe»* der (60. s.). Ama, *«ekseriyetle hep şahsî hesaplarda gizlenen bu sebepleri* (hükümlere etki yapan sebepleri) *nafile yere böyle yükseklerde ararız».* (60. s.) *«halbuki aleyhimizde verilen hükümlerin sebep-*

(13. Sayfada)

çiçekler

Bilir misin nedir götüren küsünce güneşin
Ellerinden tutup seni başka doruklara
Ki başka sevilerdir vuran aydınlık
Bir ses iter ardından her tükenişin
Git o çiçekleri bir kez daha ara

Yüreğinde karlı suların soğukluğunu taşıyan
Biri ak bin gecenin belki biri kara
Enezlikler çirkinlikler kötülükler
Sarınca yaban otları ansızın korkuların
Git o çiçekleri bir kez daha ara

Cevdet ATMACA

MASA

İndi, telâşlı bir kuştur gece
ince, sıkıntılı yüzlerledir
kahvelerin aynasında görülen.
Bungün ellerle tutuşmuştur,
denizi bir hüzün gibi bırakıp geride
vitrinli sokaklara çıkmıştır.
Muştu solmaz neonlar ve naylonlar
çocuklara ip cambazlarından.
Kadınlardır : düşsüz, hülyâsız,
rüzgârlarından serinlik bırakmayan,
kimseden alacak çiçekleri yoktur
vermezler saklılarından.
Erkeklerdir : tıkanmış, esrik
işyerleri, fabrikalar dolusu,
durmadan tükenen paralarla,
gece ürpermeleriyle gelen
eşkiyâ olmıyan yanlış eşkiyâ.

Müthiş bir korkudur koşturan
hepsini evlerden sokaklara :
«Gece geçiyor, gece geçiyor
kimler kimlerle beraber?»
Buluşur kibrit alevi, seyrek doku
peçeteler, kadehler, solgun çiçeklerle
bir yolcu telâşındadır içkiler.
Anlamazlar birbirlerinin dilinden
sadece masa vardır ortalarında
sadece masalar yakındır yüreklerine,
otururlar ve beraber değiller
sadece konuşur masa :

Ne olur bir şey söylesene —
Ama söz ölü bir kırlangıçtır
yuvasını hiç hatırlamıyan.
Bak diyordum ki —
Ah, birazcık anlasan —
Ama anlamak değil
garsonlar geçer masalardan.

Yine de bağlanmıştır masaya her şey
tutunmak, durmak, yürümek.
Oysa bir kin biliyordur masa,
duvardaki maviyi sıkıysa sevin
sıkıysa öğrenin çiçek adlarını,
çünkü masa hep ayırıyordur
ilgisizdir gözler ve katı.
Bir söz düşecektir apansız
sanki kurşun, sanki balta,
geyikler vurulup ölecektir
korkuyla ağlıyacaktır çocuk
burnunu silmiyecektir kimse.

İşte tartışma başlıyacaktır
çünkü sözü edildi aşkın,
yani biri daha gidecektir
bitecektir bir yalnızlık.
Oysa hiç sevmez eksilmeyi masa,
tükenirse o umutsuz alan
bir gün tek başına kalacaktır.

Ama toplar çevresinde masalar
hüznün yorgun parklarını.
Akşam tehlikesidir onların
azalan ev mutluluklarıyla
onulmaz gözleriyle çocukların,
bakılmayan resimliklerle gelir.
Korkulu bir sorudur akşam,
olmadık intiharların cambazı
parasız - pulsuz, gelişi bilinmeyen,
Niye bakılır camlardan, niye sorulur?
hiç kimse cevaplıyamaz yalnızlığını.

Muttur mavi bir kanla kanayan
incecik bir kuşun boynunda.
Masadır o müthiş ve çılgın
sessizliğin sesini dağıtan.
Çeker erkekleri - kadınları masa
belki bağlar, belki tutundurur
umuttur her tensel vuruşma.
Burgusudur titreyen eller
gözeneği yitmiş barınakların
ve toplar çevresinde masa.

Canınız leylâklı bir sokak özlemiştir
kimsenin düşmediği acılı balkonlarından,
sıkılmışsınızdır sıkılmaktan da
işleyen saatlerle, buruşan göklerle.
Siz söylemeyin anlar masa,
onun da kaçırılmıştır bahçeleri
avluların serinliğini unutmuştur,
ama kıpırdıyamaz bir yerlere
çünkü bilir sokakların tenhalığını
evlerde yokluğun ağdığını.
Saatler durur değişen içkilerle
gece başka gecelerle uzatılır,
kimse kalkmasa, hep böyle durulsa.
Anlatacak bir şey kalmamıştır, olsun
çünkü bir umutsuzluktur masa.

Bir sigara versene —
Hiç bir şey, ama bazan —
Ama bazan tüketilmiş bir sorudur
eskiyen dergi kapakları, ağaran damlarla.
Birer kadeh daha içelim sonra —
sanki aşk mı, inanç mı ölümü küçülten
güzelim mektupları, kavga bayraklarıyla?
kan kırmızı denizlerden.

İyiden iyiye aydınlanır gök
yankılanır sesler kuyuda :
Haydi eyvallah —
Hadi akşama —

Ey kırılmayan, eksilmeyen
akşama, ey tahta masa.

AHMET
OKTAY

HÜSEYİN CÖNTÜRK

YAZILAR ÜSTÜNE

Dost'un Mart 1963 sayısının ilk sayfasında bir şiiri yer almış Ahmet Oktay'ın «Beş Kuruşa Aşk Şarkıları». Yıllar var ki Oktay'ın şiirlerini okumuyordum. Bunu okumakla iyi ettiğimi anlıyorum. Oktay bir seviyeyi tutturmuş şiirinde gerçi o seviyede hep kalamıyorsa da.

Önceki şiirlerini hatırlıyamadığıma ya da bilmediğime göre, Oktay'ın *Dost*'ta çıkan şiirini kendi içinde inceleyeceğim.

Adına bakılırsa şiir «aşkın ucuzlayışı, aşkın değerini yitirişi» olayını yansıtacak gibi. Biraz gerçekte de öyle. Ama bütünsü değil. Neyse burası önemli değil : şiir adlarının şiirdeki bütüne uygunluk göstermemesine epidir alıştık!

Şimdi şiiri olduğu gibi aşağıya alıyorum :

Bir yalnızlık büyütürdüm saksıda
kalandı çok eski günlerden
bir bana yetsin, hıncımı arttırsın
aşkımı pekiştirsin diye sevince.
Günüydü, gelip durdu hüznümün önünde
gidilmemiş bir saklı deniz sandım.

Kıpırdamazdı yapraklar geceyle
tükenirdi çiçeği, kuşu sevdiremiyen konyak
bana neydi gülmeler, şarkılar
otobüs durakları, alandaki kalabalık
geldi durdu, alana merhaba dedim.

Bir göz bozgundur yerine göre
pencereme vururdu rüzgâr
ben hep öyle bir gözdüm
çığlığımı kendinde saklıyan
düş kurmazdım, beklemezdim şurda burda
çiçek demetleri, bisikletler geçmezdi
apansız geliverdi sokağıma.

Gayrı hıncım bana kalsın
sen, yalnızlığımı götür
bana çay demlemeyi öğret
elimi yüzümü yıkamayı
ağzıma rakı koydurma
hıncım bana kalsın diyorum
çünkü bu kenti kendimde büyüttüm
bir barbarın vahşi ateşiyle
çünkü yapıların taşında onulmazlığım
çünkü şarkılar kanımın bedeli

En sevdiğim kelimeler gibisin
örneğin öfke gibi
hani bir zamanlar
dağda ve sokakta açan
örneğin umut gibi
günde, gecede yitirip durduğumuz
zeytin dalını dal eden
örneğin aşk gibi
denizlerin üstünde yürüten
örneğin kavga gibi
yüreğimi sıkı, saçlarımı kara tutan
kayaları yumuşatan kavga gibi

Deniz benim kadar kıpırdıyamaz
bir çocuğun menevişli gözünde
hüzünleri bırakmanın günü
günü çığlığı olmak dünyanın
hüznümü iki kat ediyor ama
geceden alnıma dayalı alının

Şiirde çok güçlü kesimler var : 25 - 28 inci mısralar gibi. Ayrıca, söyleyiş rahat. Hem de ilgi çekici.

İlgi çekicilik şurada: şairin kurtulmak istediği bir durum, yapmak istediği bir hareket var. Kızın gelmesiyle olacak bütün bunlar gibi geliştiriliyor şiir. Olmasa da şairin olacak diye *içten* umutlandığı belli. Ama bu umudun gerçek bir dayanağı yok: Kızın gelişi gerçekten olan bir şey değil. Kısacası, şair kızı hayalinde var sayarak öteki yaşantılarına biçim vermiş. Ve bunu verebilmiş.

Tem şu: Eski dönemlerde şair yalnızmış. Ve istiyerek bu yalnızlığını büyütmüş. Sonraları büyütmekten vaz geçmiş, ama yalnızlığın artıkları üzerinde kalmış. Şairin bu türlü bir yalnızlığından başka bir de: hüznü var, hıncı var.

Bu ruh ortamı içindeyken biri (sevdiği) gelip karşısında duruyor. Ona :

Gayrı hıncım bana kalsın
Sen, yalnızlığımı götür

diyor. Niçin böyle diyor? Bunu da şiirin alt yanında açıklamış. Son iki mısraya gelinceye kadar.

Son iki mısra şiir için bir beklenmedik sonuç : her ne kadar şiirin adına uyuyorsa da.

Son iki mısra, bence, şiiri amaçsızlaştırıyor. Buraya kadar işlemiş olduğu temi şair bir iki mısrayla belirleşen başka bir yöne doğru geliştirmek istemekte elbette serbesttir. Hattâ böyle tem gelişmeleri, değişmeleri şiir için bir güç de olabilir. Ne var ki bunun için şair okuyucuyu hazırlamalıdır. Bir takım şairlerden hazırlama beklenmiyebilir. Ama Oktay'dan beklenir: O, uzun uzun anlatan, açıklayan bir şair. Peki, o da hazırlamak istemedi diyelim. Ama önce yazdıklarına dikkat etmesi gerekir. Acaba bu son yazdığı iki mısraa aykırı düşen bir şey var mı yukarıda diye. Gerçek şu ki, son iki mısraı yazan bir şairin şiirine 35 ve 36 ıncı mısraları koymaması gerekirdi. Bunun gibi başka «kontrolsuzluklar»ı var Oktay'ın: 18 inci mısradaki «apansız» kelimesi ka-

bildiri I

Bir varlıklı gökyüzü
yıldızlarını sayıyor

Biz tek etmemeğe bakıyoruz
iki sıska soluğu

Bir yalvaç kuşağına
asılı ekmek burcunun altında

bildiri II

İki elim iki türbe
Bir uykuya özenmiştim

Derken yedi veren çenesi
Düştü tanrıların toprağıma.

açı

Hep elinizde mi olacak
Gözlerimin dümeni?

Bakınca kaskatı odadan
Bir bitpazarıdır gökyüzü

Feyyaz KAYACAN

bahar şiiri

Bütün ağaçlar yeşil
Söğüt başka
Bütün kadınlar güzel
Sen başka

Abdülvahap ANGINER

bam

Kopardı öksüz bir akşamın uzak sularına
ellerini bıraktığı gibi çocuk ve masum
çadırlar biraz daha yabancı bize göre
küf o hepimizin gözlerine bam.

radyo mu, teyp mi belki hiçbirşey değil
bir sürü insanla gelir uykularınıza durur
evlerde banyolar sabahlara hazır
nasıl bir ölmenin sonu bu bam.

birlikte deniyoruz neyi mi aman aman
köprüler yaklaştırıyor kaçamayız
üzüm olabilir, şarap olabilir kaçamayız
bisikletli bir kız gözümüze bakan bam.

peki ben ne yapacağım! 1963,
oh şüphesiz çok güzel bir heykel
rahmetli babam nezleli sesimle
bağırıyorum aç beni bam.

Uğur ÜNAL

gerilir

kuyumun o dar kapılarında kim gelse gerilir
çarmıhtaki isa'ya yakın ince çıkrık sesiyle
gölgesi çizilir bir zenci göğüne kadınlar gibi
evler evine gider yerler yerine

bir savaş ertesi su kokar ince dişleri
kılıca yakın korsan tadında o kadar gün
aynaya dönük yangın yerleri sevince sever
bakır çalığı kaplarda ölüm ve ölüm

koro

kıyıları esmer büyük ülkemde
sesimin atıyla geçilir gece

Metin KONYALI

---

lacaksa 5 inci mısradaki «günüydü» kelimesinin de ona uyması beklenirdi. Uymuyor. Uydurmak için belki «bir gündü» demek yerinde olur.

11 inci mısradaki «alana» kelimesinde de bir kontrolsuzluk göze çarpıyor.

Bu söylediklerim şiirin iç tutarlığını zedeliyen kusurlar. Belki dikkatsizlikten ileri geliyor. Bir de şöyle kontrolsuzluklar var: Bir takım kelimelere fazla sevgi gösteriliyor. 15 ve 44 üncü mısralardaki «çığlık» gibi. Bu iki kullanılış, anlamca ters yönlere doğrudur. Aynı bir şiirde böyle kullanılış şiire çok şey yitirir, şairin «kelime güzelliği»ni tatma isteğini doyursa da.

6 ve 12 inci mısralardaki «saklı» ve «bozgun» kelimeleri de bir başka açıdan öyle. Bunlar günün modası olan kelimelerden. Pek çok yerde iyi bir seviyeyi tutturan Oktay gibi bir şaire bunlar yakışmıyor.

Desen : Sema BİLGİN

kuşun yeri beklemek

Bir yerden bir yere giden adamlar
Bölüşüp bir prensesin yaşamasını
— kadınları çamaşır yıkamadılar —
O sonsuz çalgılar, sonsuz duvarlar
Tanınmamış kimlikler, üstelik yaşanmamış, kuşun
yeri gülmek. Ve damlar ve bacalar tüten damlar.
Yaşanmış bir dağ yolu, mermerden, çamaşırdan
Ara sokaklarda bilmeden yaşamak taşıyan
Bir yerden bir yere giden adamlar.
— herşey düzgün sanılır bir trende
hızlı bir trende
uykusuzluk, suçlar, kahvaltı üstüne kahveler
kahveler
herşeyi ölçüsüz kılan o büyük oteldi.
bir sokak başıydı belki, belki
bir türban
sonra sular, kokular, faturalar. Hep.
Bir yerden bir yere giden adamlar,
bir küçük kuşun şaşkın uykusunda sıralandılar.

O sonsuz duvarlar. Sen beni öv!..
Bir kuşun uykusu nasıl incedir.
Kıvırınca boynunu o sonsuz karanlıklara
ve kaçar sonsuz üzengilerden kuş.
Dağdan... —yatan bir adamın sonsuzsoğukluğu—
Kedilerle birlikte. Artık,
Kimin anısı olur bütün gelecekler. Bir anısı.
Bir kenti güldürmüyorsa, kimin?...
— bir yerden bir yere giden adamlar
sandviçlerle doyurmuyorsa kimin..
Akşamüstleri, ağaçlarda, paralarda. İşte
O şaşkınlık. Bir akış halinde.
Ellerinin
Bir yere varıyordu uzaması.

Karşıtlığın anlamında, yüksekten
Bir yerden bir yere giden adamlar.
Ekleyip, durmadan ekleyip..
— bırakınca parkların ışıkboyalı sularını
Onlar. Artık sonsuz avcılarıdır kelebeklerin.
O. Hiçbir şeyi anlamıyan. Şehri. Örneğin,
kurşuna dizilmeyi. hem itilmeyi, hem sevilmeyi. Hem.
— bir sıcak yaz günü denizde ölününce. Denizde
bütün kötülükler ölmeyince.
Sabah, sen her şeyi biliyorsun!..
O uzaklaşanın yeri tutulmalı
O adamların bıyıkları var sayılmalı. Kinleri
ve çocukları. —ölmeseler bıyık bırakırlardı—
Herkes ölürken —ki herkes ölür—
Bir yerden bir yere giden adamlar
Bölüşüp bir sıkıntı yolculuğun uzamasını...

Turgut UYAR

turgut uyar'la konuşma

— İkide birde konuşulur ya, günlük bir niteliği olduğundan yine bu «edebiyat ödülleri»nden başlayalım konuşmaya. Gereği var mı dersiniz?

— Var elbette. Daha doğrusu vardır sanıyorum. Ama bana kalırsa, bizim ödüller biraz özenti niteliği taşıyor. Hiçbir yararlı yönü yok. Ödülün iki anlamı olabilir. Biri özendirmek, biri hakkını vermek. İlkinde gelişmesi mümkün görülen bir sanatçı özendirilir (teşvik edilir), yaptıklarının, yapmak istediklerinin gürültüye gitmediği, izlendiği belirtilir böylece. Öbüründe, bütün bir yaşamasiyle yaptığı iş değerlendirilir yeri zaten vardır da hakkı verilir. Bizde verilenler iki çeşitten hiçbiri değil. Ne özendirme ne değerlendirme. Önce bunu saptamak gerekir sanıyorum bir ödül konurken. Hiçbir yankı yapmıyor ödüller. Bir bakıma biraz gülünç bile oluyor bu yüzden.

Biz oldum bittim kof lâfları pek severiz. «Bir ödülün niceliği değil de niteliği önemlidir» sözü de böylesi sözlerden. Halbuki bir ödülün niceliği de öyle bir önemli ki. Hele ülkemizde.

Neyse, asıl söylemek istediğim ödüllere, armağanlara pek kulak asılmaması gerçeğidir. Hiçbir şeyi değiştirmiyor. Bir yazarı değerlendirmede biographique bir not olmaktan fazla bir yeri yok, ölçü değil. Örneğin, Türk Dil Kurumu, yıllardır ödül verecek nitelikte şiir kitabı bulamıyor. Bunca yıldır hiç iyi şiir mi yazılmadı ülkemizde.

— Olsun, sonunda yine de bir değerlendirmedir. Demek şimdilik ülkemizin koşulları ancak bu çeşit ödüllere, armağanlara yeterli. Asıl gayelerine varır herhalde gün geçtikçe. Şöyle bir şey soralım; son günlerde şiirimizin bir duraklamaya girdiği söyleniyordu. Aslında bize kalırsa, şiirimiz genel eğilimleri ile bir yozlaşmaya, yaptıklarından yararlanamamaya, anlaşılmaz bir şekilde zayıflamaya, zevksizliğe, bir çeşit kendini yadsımaya gitmektedir. Bir zamanlar, şiirde canlılığı sürdüren uçlar susmuş, çevrelerini yitirmiş durumdalar. Yeni ve şaşılacak kadar kötüyü tutan şiir ortamları meydana gelmiş.

Yanlış mı, yok mu böyle bir şey?

— Vardır belki. Büyük bir olasılıkla vardır. İkinci Yeni hareketi içindeki bazı ozanların, şiirin gelişme yönlerini kavrayamaması, gene İkinci Yeni'nin bir zaman yayın organlarından yoksun kalması birden değişen toplumsal koşullar (ki şiirimizin duraklamasında en önemli etken budur sanıyorum. 27 Mayıs'tan sonra toplumsal davranışların çoğu sebepsiz kalıverdi. Bu, İkinci Yeni'nin, kimilerin de anlamsız dedikleri şiirin, siyasal baskı sonucunda yaratılmış, yahut kendiliğinden meydana gelmiş bir kaçma şiiri olduğunu söyleyenlere hak vermek değil. Daha başka bir şey. Bana kalırsa 27 Mayıs'ın getirdiği sadece bir özgürlük değildir. Bu devrimle Türkiye'de İnsan anlayışı da değişti oldukça. Değişti de büyük bir şey mi oldu sanki. Olmadı ama bazı şeyleri daha başka türlü düşünmenin de mümkün olduğunu anladık. Bunun şiire, insan anlayışına dolaylı etkisini hesaba katmamak mümkün değil.) ileriye gitmeye, karşı koymaya çabalayan şiirin yolunu birden değiştiriverdi. Hiçbir şeye alışamadan. Bu ortam içerisinde kötü şiir birden kendi çevresini kuruverdi. Bu ortamda kendi çevresini kuruveren başka kötü şeyler gibi. Ben bazı şiirleri okuyorum da şaşıyorum. Türkiye'de bunca deneyden sonra ısrarla hâlâ böyle bugünden uzak şiirler nasıl yazılabilir. Üstelik bu şiirleri yazanların çoğu da yirmiden az yukarlarda kişiler. Bunun çözümü şöyle yapılabilir belki; şiiri hâlâ, kendine mahsus, şiirsel bölgeler diyebilecegimiz yerlerde düşünenler var. Yaşamayla ilişkisi ilintisi hâlâ farkedilmemiş. İnsanla ilişkisi sadece birtakım duygulardan ibaret. Aşk, ayrılık filân gibi. Şiirin de bütün sanatlar gibi insana yöneldiğini, bütün yönleriyle insana yöneldiğini, gitgide değişen dünyaya, daha doğrusu tek objet'sine, dünya - insan ilişkisine yöneldiğini, ayrıca gıt gide değişen bu ilişkilere intibak zorunda bulunduğunu unutmamak gerek. Şiir, yeni insanla birlikte yeni temalar getirmek, daha doğrusu hep yenilenen insanın temalarını getirmek zorundadır. Geriye dönüş de bu yüzden mümkün değildir şiirde zaten.

Bu bakımdan, yozlaşma gelip geçicidir. Yahut daha doğrusu zaten var olan birtakım şiir ortamlarının, yukarda saydığım sebeplerle canlı şiir uçlarının duraklaması sonucu daha bir yayılmalarıdır.

— Bir dakika! İnsan anlayışı dediniz? Bunu biraz açıklamak gerekir sanıyoruz.

— Birtakım kavramlar daha kolaya, daha «yaşanan»a, daha anlaşılan'a indirgendi dünyada. Bundan 10-15 yıl önce herhangi birisi için «yeni bir insan anlayışı getirdi» denince herkes ürperiyordu Kuşkuyla karşılanıyordu bu sözler Hemen «yeni bir insan anlayışı getirmek bizim haddimize mi düşmüş» gibisinden aşağılayıcı sözler ediliyordu. Oysa her toplum'un kendi koşullarını yaşayan insanlar vardır. Önemli olan o toplumun koşullarını yaşayan o insan'ı saptamaktır. Hece şiirinin insanı ile, bugünkü şiirimizin insanı aynı mıdır. Bu, sadece yaşayan insanı tesbit etmek demek de değildir. Bir öneri de olabilir.

Bunun dışında anlatılamaz, izlenemez, bilincine varılamaz bir hızla değişiyoruz. Yalnız biz mi? Birtakım, ekonomik ve sosyal politikalar dışında, aşağı yukarı hepimiz sezgiyle yaşıyoruz. Yarını pek belli olmayan bu dünyada sezgiden başka yöntem de yok galiba. Bir zamanlar aşağıladığımız kadercilik'e pek benzemiyor da değil hani. Çoğumuz, böyle; gazete haberlerini yaşıyan, sandviç yiyen, sevişmesini öğünçle anlatan, sinemalara giden ve en önemlisi korkan insan. Kendini, bütün gerekleri yerine getirdiği halde bir türlü olanlara uygulayamayan adam. Eksik, rahatsız bir adam.

Bana kalırsa çoğumuz yaşamayla ilişiklerimizi diri tutamadık, yahut bu ilişikleri kurmada yanlış

ümikler attık. Şiirde de bu yüzden bocalıyoruz.

Bir de bu arada şiirin insan ilişkilerindeki durumu konuşulabilir.

— *Şiirin insan ilişkilerindeki görevi uzun boylu konuşuldu. Yanılmıyorsam, şiirin bu alanda bir işlev göremiyeceği, daha doğrusu şiirin işinin artık bu olmadığı taa ikinci yeni zamanında karara bağlandı.*

— Ben de zaten bir görevden değil, bir durumdan söz açmak diyordum. Şiirin bu ilişkilerin düzenlenmesinde, değiştirilmesinde elbet yeri yok artık. Gücü yetmez buna.

— *Evet. Gerçi şiirin bu alanda söyleyecek bir sözü olmadığı biliniyor artık. Şiirin o büyük işlevi bitti. Basından, sinemadan, radyodan sonra. Ama şairler hâlâ o görevde direniyorlar.*

— Bir örnek?

— *Çok! Birçoğunuz. Aşağı yukarı hepiniz, İnsan'ı bir şeye alıştırmak gayretindesiniz.*

— Bizden kim peki?

— *Peki. Sizin insanınızı anlamıyorum pek. Büyük bir ihtimalle siz de anlamıyorsunuz. Ama Melih Cevdet'in «Odysseus» ta tanımlamaya çalıştığı bir insan var. Onu anlıyorum. Ve Melih Cevdet, şair olarak davranışıyla o insanı öneriyor. Ona alıştırmaya çalışıyor bizi.*

— Çok olagan. Şair neden önermesin. Yukarda da söyledim. Bu şiirin artık bitmiş görevlerinde direnmek demek değildir ki. Benim insan'ımı anlamamış olmanıza gelince; Melih Cevdet bütün davranışları belli bir insanın tanımını yapıyor da ondan belki. Oysa çoğumuz denenmedik henüz. Hiç denenmedik. Melih Cevdet'in insan'ının anlaşılmasında şirinin yapısının da büyük etkisi var.

— *Peki bu arada şiirin yapısı?*

— Şiirin yapısı? Bunu büyük bir sorun diye düşünmüyorum. İnsanın şiirle bir alışverisi, bir şiir deneyi vardır, onu kullanır.

— *Peki yapı?*

— Şiirde yapı bana kalırsa, örneğin üçüncü mısra ile yedinci mısrağın uyaklandırılması değil. Olsa olsa şiirin bütünü, bitmiş hali ile, kendini yapan parçalar, ögeler arasındaki sarsılmaz ilişki, dengedir. Bu denge yoksa zaten yapıdan da bütünden de konuşulamaz. Bu arada şunu söylemek isterim. Şiirimizde yeni bir duyarlığın gereksinmesi iyice duyuluyor. Yapı işinden çok bunu konuşmalıydık belki de. Çünkü şiiri çağdaş yapan, yapıdan çok o duyarlık oluyor galiba.

— *Farkında mısın, şiirden çok insan'dan konuştuk.*

— Başka türlüsü mümkün müydü?

dost

İdare yeri: *Rüzgârlı S. Ove Han. Da. 4 - ANKARA*
Tel : 11 98 29

Abonesi :
Yıllık 18 TL. — 6 Aylık 10 TL.
Dış ülkeler için bir mislidir.
Öğretmen ve öğrencilere %20 indirme yapılır.

İlân şartları : Santimi 12 lira
Arka kapak 2 renkli 1.500 TL.
» » 1 » 1.250 TL.
İç » 1 » 1.000 TL.
Sürekli olarak 6 sayı verenlere %10, 12 sayı verenlere ise %20 indirim yapılır.

Basıldığı yer:
KARDEŞ MATBAASI - ANKARA

DOLMAKALEMİNİZİN ÖMRÜNÜ UZATAN EN SAF MÜREKKEP

Skrip

mürekkep alırken bir şişe mürekkep ver demeyiniz bir şişe Skrip isteyiniz

Skrip
PERMANENT BLUE-BLACK
SHEAFFER'S Skrip
WRITING FLUID WITH RC-35 T. M.
PERMANENT BLUE BLACK 22

Skrip WRITING FLUID

● her marka dolmakalemin daha kolay ve temiz yazmasını sağlar
● tutukluk yapmaz ve derhal kurur
● pıhtılaşmaz ve tortu bırakmaz
● dolmakalemin kauçuk ve mâdeni aksamına zarar vermez

Türkiye Umumî Mümessili KOÇ TİCARET T.A.Ş. (Büro Levazımı Şubesi)
Skrip bütün kırtasiyecilerde satılır

(dost: 45)

YENİ YAYINLAR

AHMET HAŞİM

Abdülhak Şinasi Hisar. Hilmi Kitabevi. 216 s. 5 lira.

Abdülhak Şinasi Hisar öldü. Tuhaf bir adamdı. Günlük yaşayışında hastalık derecesine çıkan bir titizliği varmış: Mikroplardan korkarmış! Bardakları gözünün önünde yıkatmadan bir şey içmez; temizliğine inanmadığı yerlerde hazırlanan şeyleri yemezmiş. Kapı tokmaklarını tutmaktan, karşılaştığı kişilerin ellerini sıkmaktan çekinirmiş!

Düşüncesi de bu türlü kuruntuların oyuncağı olmuştur. Bir gün kendisiyle görüşen bir yazara «Hayatta bir evlenme hatâsı yapmadım... Arasıra, ya evlenseydim de iki çocuğum olsaydı; oğlum komünist, kızım aktris olsaydı hâlim nice olurdu? diye düşünürüm de şimdiki hâlime şükrederim» demiş. Bir gün de benimle konuşurken saatlerce Ataç'ın yergisini yapmış, onun Paul Léautaud'ya öykünen zayıf kişilikli bir yazar olduğunu ileri sürmüş, arkasından da «Ataç komünisttir» diye tutturmuştu. Birlikte Yakup Kadri'yle görüşmeğe gittiğimiz bir akşam gene bu yargıyı ortaya koymuş, Yakup Kadri'nin kesin şekilde karşı çıkması üzerine susmak zorunda kalmış, dönüşümüzde aynı kötü yüklemeyi Yakup Kadri için de yapmaktan çekinmemişti.

Hisar'ın edebiyat dünyamızdaki yeri nedir? Onun çığır açmış, edebiyatımıza yeni olanaklar kazandırmış bir sanatçı olduğunu da, bir yazış yolunun en başarılı kişilerinden olduğunu da söyleyemeyiz. Anlatıp durduğu «geçmiş zaman dünyası» çöken imparatorluğun kıvranmalarla dolu günlerinde zayıf bir cilâya bürünmüş başkent İstanbul, yalıları, köşkleri ve sorumsuz eğlenmeleriyle Boğaziçi, Çamlıca gibi yerlerden, oralarda günlük avunmalarla eğlence ardında koşan üst sınıf kişilerinden meydana gelmektedir.

Bu dünyayı canlandırırken «Denilebilir ki Proust'un romanı diğer romanların en derin hususiyetlerine kadar eren bir kabiliyet ve muvaffakiyettir. Hattâ yazılması düşünülürken bile bizi hayrete varan bir samimiyet neticesidir. Romanını yazarken, romancı bizi yadırgatacak kadar samimî bir edâ ile: «Söylemiş miydim halamın bir hususiyeti...», «Size anlatmış mıydım ki...» gibi sualleriyle bize çarpar. Bu son derece samimî olmasını temenni ettiği bir rapor havası ile hikâye edilmiştir.

Senelerden beri, bâzân hastalanıp yatakta ancak hiçbir muharririn gıdasını hazmedemezken bile yine Proust'un uzun cümlelerini, mâziden gelen hatıralar gibi —ilânihaye duyulan cümlelerini— birer ilâç olarak kabul edebilirim» diye övdüğü Marcel Proust'un geniş ölçüde etkisindedir. Fakat ikisinin de çıkış noktaları anıları ve geçmişte bıraktıkları dünyanın olaylarıyla insanları olduğu halde bunları konu edinişleri arasında önemli bir ayrılık vardır ki Hisar'ın Fransız yazarından asıl alması gerektiği şey odur. Proust'un yapıtında geçmiş zaman dünyası bir dekor gibidir. Kendi kişiliğini, duyuş ve düşünüşlerini deyimlemek için bir araçtır herşey. Hisar ise anlattığı çevrenin kendi üzerinde bıraktığı etkileri, uyandırdığı hazzı, o çevrenin günümüze göre hazzı, o çevrenin üstünlüğü, sadece bunları yansıtıp durur. Ve orada kalır.

Uzunlukları kimi zaman sayfaları dolduran cümlelerine bakan ve etkisinde kaldığı Proust'un sanat özelliklerini hatırlayanlar Abdülhak Şinasi'yi üslûpçu bir yazar sayarlar. Gerçekte Hisar'ın cümleleri dilimize yeni birer olanak kazandıracak, düşüncemize yeni birer ufuk açacak türden cümleler değildir. Söz gelimi A. H. Tanpınar'ın cümleleriyle karşılaştırılırsa nasıl örgü bakımından tek-düzeli, anlam bakımından boş oldukları daha iyi görülür. Üstelik dilbilgisi bakımından yanlışları da çoktur.

Ahmet Haşim adlı kitap Abdülhak Şinasi Hisar'ın üçüncü «biyografi» kitabıdır. Gene son yıllarda «İstanbul ve Piyer Loti», «Yahya Kemal'e Veda» adlarında iki «biyografi» yayınlamıştı. Ahmet Haşim, kendisinden önce yayınlanan iki kitaba oranla daha doyurucu niteliktedir. Piyer Loti de, Yahya Kemal de taşıdıkları biyografı adına rağmen savruk birer derlemeden başka birşey değillerdir. Gerçi Ahmet Haşim adlı kitap da geçmiş yıllarda yazılmış ve yayınlanmış makalelerin sıralanmasiyle meydana gelmiştir, fakat Hisar'la Haşim'in yakın dostluklarından izler taşıması, Haşim'in kişiliğine ışıklar tutması, ilgi çekici hayat olaylarını gözümüzün önüne canlı olarak sermesi bakımından değer taşımaktadır.

Kitapta, nerede başlayıp nerede bittikleri belli olmadan, sonradan eklenmiş notlarla karışmış şekilde ve o kadar önem taşıdığı halde ilk yayın yerleriyle tarihleri gösterilmeksizin sıralanmış eski makaleler bugün elinin altında çok daha ciddî inceleme ürünleri bulunan okuyucu için sudan yargılar getirmektedir. Şu yoldaki cümleler bir sanatçının hangi yönünü açıklayabilir; değerinin hangi nedenini belirtir: «Ahmet Haşim'in bu göl saatleri, göl kuşlariyle yazdığı şiirleri, edebiyatımızın bir nevi müstesna bir ravzası oluyor ve şarkın klâsik gül ve bülbül bostanı değil, lâkın biraz Avrupaî usulde tarholunmuş olmakla beraber, bu bahçenin içinde hiç yadırgamıyoruz. İçinde teneffüs ettiğimiz kokular, bizi sarhoş edecek emsalsiz bir lezzet ve kudrette duyuluyor.» (!)

Bununla birlikte Hisar'ın kitabı Ahmet Haşim'in bir takım hayat olaylarıyla kişiliğinin birtakım yönlerini canlı olarak bize tanıtmaktadır. Kitabın sonuna eklenmiş olan bir kaç mektup da ilgi çekicidir.

Abdülhak Şinasi Hisar Yahya Kemal kitabını yayınladığı zaman Hisar'ın yakınlarından bir yazar şöyle demişti: «Bu kitabın Yahya Kemal'i, muharririn hususî sohbetlerinde anlattığı şâire pek benzemez. Anlaşılıyor ki Abdülhak Şinasi beyin hâtıraları ölümün sansüründen geçmiştir. Bunu tabii görmek mümkündür. Abdülhak Şinasi'nin hakşinaslığından ziyade dostluğuna bağlı ve kökleri akıldan ziyade kalbde yer alan değer hükümlerini ciddi bir edebiyat tenkidi diye kabul etmek şart değildir.»

Ne tuhaf insanlardır bizim eski zaman adamlarımız! Elimizdeki kitabın özelliği Ahmet Haşim'i değil, daha çok, kitabın yazarı olan «eski zaman adamı»nı tanıtmasındadır. Bir bunun için olsa dahi, faydalanılarak değilse de, zevk alınarak okunuyor...

PABUÇÇU AHMEDİN GARİP MACERALARI

Yayınlayan: Fahir İz. Kitap Kitabevi. 50 s. 250 krş.

Pabuççu Ahmed XIX. yüzyıl başında yazılmış bir türkçe oyundur. Prof. Fahir İz bu oyunu 1956 da Viyana Millî Kitaplığında bir yazma dergi içinde almanca, fransızca, italyanca çevirileriyle birlikte bulmuş, Forum dergisinde bir yazıyla tanıtmış, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisinde de bütünüyle yayınlamıştı. Genç oyuncular uzun süre başarıyla oynayarak Pabuççu Ahmedi sanat çevrelerimize de tanıttılar.

«Vakayi-i acibe ve havâdis-i garibe-i Kefşger Ahmed» adını taşıyan Pabuççu Ahmed oyununun Üçüncü Selim çağında, bir batılı tarafından türkçe olarak yazıldığı sanılmaktadır. Başarılı bir örgüsü, çekici bir konusu vardır. Dili günümüz için bile çok açık ve yalındır. Şinasi'nin ilk Türk oyunu olan Şair Evlenmesi'nden yarım yüzyıl önce kaleme alınmıştır. Yazarı bir Türk olmadığı; yazıldığı sıralarda ve yazılışını izleyen süre içinde bizim sanat dünyamıza etki etmediği için görünç tarihimizde yer verilmese de bu sevimli fars bugünkü okuyucumuzu ve seyircimizi ilgilendirecek niteliktedir. Kitap Kitabevi Pabuççu Ahmed'in Garip Maceraları'nı bir bilim dergisinin sayfalarından çıkarıp yeniden yayınlamakla yerinde bir iş yapmıştır.

SÖYLEYİŞLER II

Alain (Çev.: Fehmi Baldaş). Millî Eğitim Bakanlığı yayınları. 248 s. 300 krş.

1943 de Neşet Halil Atay'ın yönetiminde çıkmaya başlayan on beş günlük İstanbul dergisinde K Domaniç imzasiyle Alain'den çeviriler yayınlanmıştır. Hemen her sayıda yer alan bu yazıların bir çoğu kısa denemeler, başlığını taşıyan bir yazı dizisidir. Bu çeviriler ve André Maurois'nın Alain hakkındaki kitabından bir bölümün çevirisi sanat dünyamızda bu yazarın tanınmasını sağlayan yayınlardır. Alain 4 Haziran 1951 de ölünce dergilerimizde gene birtakım yazılar çıkmış, hayatı ve kişiliği üzerine bilgiler verilmişti. Varlık yayınları arasında yer alan «Mes'ut Olmak Sanatı» adlı çeviri belki de başlığı dolayısiyle Carnegie ve benzeri yazarların kitaplarını hatırlattığından ciddiye alınmadı pek!

Tercüme dergisinde birkaç söyleyişini türkçeye çevirdikten sonra Fehmi Baldaş Alain'den çevirdiği ilk söyleyişler cildini iki yıl önce yayınlamıştı. O zamanki önsözde söyleşi çevirilerinin on cilt tutacağını müjdeliyordu. Şimdi söyleyişlerin ikinci cildi de elimizdedir. Fehmi Baldaş'ın, yoğun fakat hareketli anlatışını tutukluğa düşmeden, akıcı bir dille yansıttığı çevirilerinde Alain'in felsefeci, eğitimci estet yönleri ve zekâ ışığında yer yer ince alaylarla insan yaşayışının türlü sorunlarını çözüm gücü kendisini açık olarak belli etmektedir.

Söyleşi adı derhal aklımıza bizim başarılı söyleşi yazarımızı, Ataç'ı getiriyor. Ataç son yıllarında Alain'in «Propoas»larına düşkünlük göstermiş, güncesinde birkaç kez sözünü etmişti. Söyleyişleri okurken Ataç'ın gözünden Alain'e bakmak da ilginç bir açı kazandıracaktır okurlarımızın görüşlerine:

Alain'in Propos'dun Normand'ını okudukten sonra Ataç güncesinde «Yeni bir tür yaratmış Alain. Önce gözükmüyor, sezilmiyor o yenilik: Eski bir biçime dökülmüş eski sözler sanıyorsunuz. Yavaş yavaş anlıyorsunuz o yazılarda başka bir öz olduğunu. Ne olduğunu da pek söyleyemezsiniz. Bir kişiliği, güçlü bir kişiliği yankılayan yepyeni bir öz. Yeniliklerin en gücü, en derini, eskimez bir yenilik. Sizinsiz (şüphesiz) olarak söylüyorum: Yüzyıllar sonra da Alain'in Propos'larında kendini gösterecektir o yenilik...» demişti. Başka bir gün «Bibliothéque de la pléide»da çıkan seçme propas'lar dolayısiyle Alain'i gene övmüş; ölümünden on üç gün önce de Alain üzerine şunları yazmıştı: «Aylardır Alain'i okuyorum. Sekiz on betiği duruyor önümde, kimi birini, kimi ötekini açıyorum. Propos d'un Normand adıyla toplanmış olan yazılarını daha çok seviyorum, onları daha çok seviyorum da onun için. Doğrusu iyice anlayamadıklarımı da seviyorum Alain'in yazılarının. Onların da ayrı bir tadı var. Bakıyorsunuz, orada bir düşünü, bir gözlem sarıveriyor kişiyi, düşündürüyor, yeni bir konu veriyor düşünceye.

Gençliğimde, yetişim çağımda tanısaydım Alain'i, ne iyi olurdu! Onun etkisinde olmak isterdim. Şimdi ne denli okursam okuyayım, ondan neler öğrenirsem öğreneyim, artık gerçekten etkileyemez beni. Bu yaştan sonra okuduklarım benim dokuma işleyebilir mi? Kişiliğim üzerine vurabilir mi damgasını?»

Fehmi Baldaş başarıyla dilimize çevirmeğe başladığı söyleyişler dolayısiyle Alain için «Fransız edebiyatındaki yeri Voltaire'in hemen yanıbaşındadır» diyor. Bunun içindir ki, belli, «Hikâyeler», «Safoğlan», «Candide», «Feylesofça Konuşmalar ve Fıkralar»dan sonra Proposlara eğilmiş. Çevirisinin ilk cildinde 1906 dan 1913 e kadar yazılmış söyleyişlere yer vermişti. İkinci kitapta 1913 - 1921 yıllarının söyleyişleri yer alıyor. Sözünü tutup on cilt tutarında söyleyişi türkçeye çevirdiği zaman kitaplığımızın kazancı gerçekten pek büyük olacaktır.

AĞZI ÇİÇEKLİ ADAM

Luigi Pırandello. (Çev.: Ali Poyrazoğlu). Elif yayınları. 24 s. 150 krş.

Ağzı Çiçekli Adam, Pırandello'nun kısacık, tek perdelik bir oyunu. Ölümün eşiğinde günlük hayatın birden büyüleyici güzellikler kazanan olağan görüntüleri çıkıyor ilkin karşımıza. Adım adım hayatı izleyen ölüm somut bir korku olarak boy gösteriyor sonra. Ve hayatın da ölümün de serüvenleri kendi başlarına sürüp gidiyor. Ali Poyrazoğlu çevirisine yazdığı önsözde «Bu kadar küçük bir oyun içine bu kadar çok şiir, anlam ve sanat sığdı-

FAHİM BEY VE BİZ

(4. Sayfadan)

leri çok kere bizim kusurlarımız değil, bize bakanların görüşlerini bulandıran kendi hisleri, acizleri ve öfkeleridir» (129. s.). Nitekim, *«Çamlıca'daki enişte* (nin) *de Fahim Bey'e karşı münaferetinin mahrem sebebi ve hiç durmadan taşan kininin menbaı büsbütün şahsî i*(miş) : ... (o,) *Fahim Bey'in bir mecliste kendisinden gûya muhtelis diye bahsetmiş olmasını bir türlü hazmedemiyordu... Ve onun bu günahını artık ömrünün sonuna kadar affetmiyecekti.»* (61. s.) Demek ki verdiğimiz hükümlerde başlıca etmen *«şahsî hesaplarımız»* dır. Bundan başka *«herkes gizlice hiyanet ettiği bir ahlâka hörmetini başkalarını itham ile isbat etmek ister. Belki samimî, belki mürai bir taassupla* (Çünkü, kendisi hacı olduğu ve koyu bir müslüman geçindiği halde, eve barka sığmaz, yalnız yaşadığı köşkünde «sefih» bir hayat sürer.) *Enişte, Fahim Bey'in bütün hareketlerini kusurlu bulur ve tenkid ederdi. Ama velevki bir öfke içinde ona karşı sert bir yüzle serdettiği en büyük itham onun bir münkir, bir kâfir olmasıydı!»* (62. s.).

Ayrı ayrı açılardan bakıldığı zaman başka başka, hattâ eksi ucla artı uc (ekstrem) arasında türlü türlü görünürüz. Hakkımızda verilen hükümler eksi sonsuz ile artı sonsuz arasında gider gelir.

Yazarın babasına göre *«... dünyanın en ciddî adamı olan Fahim Bey...»* (75. s.) Baron de Lormaus'ye göre *«...bir iş adamı değil, hayalperesttin biri»* dir. (76. s.). *«Müşterekkülmenfaa Tütün Reji İdaresi»*nin *«umumî kâtibi»*ne göre Fahim Bey *«... bir parça da âtisiyle iştigal eden hayal kuvveti»*nden büsbütün yoksundur (78. s.). *«Bu umumî kâtip»*e göre *«muhakemesi yerinde»* (78. s.) olan Fahim Bey, pamuk işinde en mantıksız, temelsiz düşünceleri savunur. (75, 76. s.).

İşin çok daha ilginç yönü: Ayni huyumuzdan, davranışımızdan ötürü, biz, birbirinin tam zıddı hükümler giyeriz. Fahim Bey *«bütün gün akşama kadar bir fincan çay, kahve veya bir bardak su bile içme»*diği için dairenin odacısının gözünde *«evliya gibidir.»* (79. s.). Serbest iş yapacağım diye taşındığı hanın kapıcısının ise *«kendisine pek az bahşiş veren, hiç bir gün misafiri gelmiyen, ve ne çay, ne kahve, ne su ısmarlamıyarak hanın bir odasının getireceği kârdan kendisini büsbütün mahrum bırakan bu kiracıya bir hayli kızgınlığı var»*dır (80. s.); ki burada da etmen, çıkardır. Onu *«tenkid etmiş olanların»* içinde *«Fahim Bey'in bir takım muvaffakiyetler dokuduğuna, gizli bir kıskançlık hissiyle, kani olmuş»* olanlar da vardır (33. s.).

Yazarın babasına göre, Fahim Bey *«gayet evcümend olduğu gibi, haremine karşı da o kadar düşkündür ki...»* (39. s.), *«bu bir çift ruhun birbirine yıllardır devam eden bağlılıkları, kendilerini bilenler için rikkat verici bir manzara»* (42. s.) olmasına karşılık, *«... hanımların kimi: «Fahim Bey'in talihi varmış ki Saffet Hanım gibi bir kadın bulmuş.»*, *«kimi de «Saffet Hanım ne talihsiz kadınmış ki Fahim Bey gibi bir kocaya düşmüş.» derler*(miş). *Zira, ... Fahim Bey eline geçen paraları iş bahanesiyle gittiği Avrupa'da kadınlarla yemişmiş. Karısının pek sevdiği saatini de satmışmış.»* (91. s.).

«Fahim Bey, bu hanımlardan bir ikisinin kavlince saman altından su yürütenlerdenmiş.» (90. s.) *«Vaniköyü'nde mi, Çengelköyü'nde mi, akrabalarından birinin bir eski yalısı ve burada... pek genç ve oldukça güzel dört beş kızı varmış. O, arada bir, yazları, bu yalı»da «neş'eli, kahkahalı bir gençlik ve alafranga harem hayatı yaşarmış.»* (89. s.). Ama bu olayda bir romanla benzerlik bulan yazar, *«burada sadece bir Edebiyatın hayata tesiri ve tahakkümü vak'ası karşısında oldu*(klarına) *ihtimal veriyor»*ken (90. s.) *«başka bir iki hanıma göre» «bu tehlikeli olmaktan ziyade gülünç* (bir) *münasebet»*miş (91. s.).

Kapı kapı gezen, dedikoducu, çaçaron Huriye Hanım ise sözünü şöyle bağlar «(Fahim Bey) *beceriksiz mi beceriksiz!.. Pısırık mı pısırık!.. Aptalın biri, ahlâksızın biri*(dir) *vesselâm!»* (88. s.). *«... herkesçe deli diye anılan Çamlıca'daki enişteye tahammül etmek sabrını gösteren* (yazarın) *hala* (sı) *bazan da: Hiç Fahim Bey gibi delişmen bir adamla beraber yaşamak kolay olur mu?» der»* (58. s.), *«her halde bir kader birliği olduğunu sandığı için «Saffet Hanım hakkında anlattığı şeyler bütün bir muhabbet cilâsiyle parlardı.»* (59. s.). Yazarın *«Saffet Hanımı hiç tanımı»*yan annesi *«Saffet Hanımın ihtimal ki rivayet olunduğu gibi kocası ile iyi geçindiği halde» «Huriye Hanımın getirip götürdüğü haber, selâm ve naklettiği fıkra ve havadis kabilinden şeylerle, Saffet Hanımla kendisinin hissî karabetine itikad etmiş, ve onun,* (ayrıldığı kocasının arkadaşı bulunan) *Fahim Bey'den senelerden beri kim bilir neler çekmiş olacağına, felâketini gizliyen kibar ve bedbaht bir kadın olduğuna hükmetmişti.»* (92. s.). Bu hükümlerde etmen, görüldüğü gibi, başkalarının etkisi ve *«kader birliği»*, *«hissî karabet»* gibi şeylerdir.

Fahim Beyin ünlü rüyasını ise herkes kendince yorumlar.

Yazar *«Bu rüyayı başkalarına söylediği zaman, bazıları : «Bir insan için bu bir hâdise midir ki? Nihayet bir rüya görmüş!» diye bir tenkitde bulundular.»* (93. s.)

«Halbuki ... etrafındakilerin hepsi de, nihayet hayırlı bir rüya görmüş olmasını bir hâdise, bir vak'a telâkki etmeğe hazır ve taraftar değiller miydi?» (94. s.). *«Fahim Bey'in etrafında ona çok yakın olan bir iki akrabasiyle bir - kaç ahbabı ve işlerinin düzelmesinde menfaatleri olan üç beş eşi dostu ve tanıdığı* (borçlu olduğu) *bazı dükkâncılar da bu rüya gaipten gelen bir haber ve bir vaid kıymeti vererek sevinmişler»*dir. (99. s.)

Çamlıca'daki Enişte ise *«İş anlaşıldı! Herif nalları dikecek! Herif geberecek de, bak! hâlâ haberi yok! Böyle akıllının aklına şaşmalı! Hiç rüyada çalgı duymak hayra alâmet olur muymuş?»* (106)der.

Yazara göre ise *«Fahim Beyin bu rüyasında bile, yine zamanı hesaba katmamak gibi, mühim bir yanlışlık vardır.» «Zira Fahim Beyin bütün hülyaları şimdi tahakkuk etse, hepsinin de zamanı geçmiş olması yüzünden, bu günkü Fahim Bey bunların nimetlerinden yine mahrum kalacak değil miydi?»*

---

rabilmek her yazarın başarabileceği bir iş değildir.» diyor. Belli ki bu yargıda biraz aşırı kaçmış. Onun ileri sürdüğü ölçüde değilse de Ağzı Çiçekli Adam, usta işi bir oyun. . Konunun yalnız iki kişi arasında geçmesi amatör toplulukların bu oyuna daha yakın bir ilgi duymasını sağlayacaktır.

yağmur öncesi

Fırtınalar asılı ilk çalgı seslerinde
göklerin söndürülmüş ışıkları kamaşır
yanıtı çağrılarda yeni ülkeler kurar
gemilere uzanan tapınak gözleriyle
kurbanların üstünde en çok mavilik vardır

kuyusunun tükenmiş sokakları önünde
kral şenlikleriyle ulaşır bağ bozumlarına
yeşile yelken açan bir çiçeğin dilinden
ırmakları tanımam belki tanrı öyküsü
olurlar kış gelmese

oralarda soyunuk saçlarında delilik
duvarları yıkılan bozgunun suçlamalar
yağmurun beklenişi yaşam boyu dağlarda
parsların ağladığı erişilmemiş şubat
kuralları tükenmiş gerçek bile değil ki

ipe çekik bulutların bulaşık göklerinden
kaçılmaz rıhtımların intihar antlaşması
balkonlara serili anıların ardında
o kışlara karşılık
kurumuş şarapların dualarda kaldığı

dumanların tütüşü yaratır bizi erken
uğrağı uzaklarda asılı kadar kara
korkuların açılıp gücümü deneyişi
çocuklar bile bekler
yorgun çıplak kapıda çizili güneşleri

Güven TURAN

Fakat bu rüyayı (yazardan) *«başka istihfaf eden kimse olmadı.»* (102.s.)

«Bütün bu söylenen, duyulan lâkırdılarsa, mutad olduğu veçhile, zihinlerde olanı aydınlatmak şöyle dursun, bilâkis, herkesin, olanın dışında başka bir şey hissetmesine ve düşünmesine sebep oluyordu.» (153.s.). *«Halbuki acaba Fahim Bey'in yaptığı tesirden, kendisine atfolunan maksat ve gayelerden haberi var mıydı? Başkaları daima ancak kendi hesaplarına uygun görüşlerine inanarak bizi kendimize göre değil, kendilerine göre muhakeme ederler. Ve çok kere hakkımızda erdikleri kanâatlerin bizim hakikatlerimizle hiçbir münasebeti kalmaz.»* (35.s.).

Görülüyor ki, Fahim Bey hakkında, —bir genelleme yaparsak— aynı nesne —kişi hakkında verilen hükümler; türlü türlü nedenlerle, herkese, her özne— kişiye göre —bir ucdan bir uca kadar— değişiktir.

Ayni nesne —kişi hakkındaki hükümler, yalnız, hüküm verenlere göre— birbirleriyle taban tabana zıt olacak kadar— türlü türlü değildir; ayni nesne kişi hakkındaki hükümler kuşaktan kuşağa da ayrılık gösterir. Çünkü *«Yeni yetişen gençlerin yaşlılarla bir seviyede olmaları mümkün değildir. Zira onlar vak'alara karşı ayni yaşta değillerdir. Bu ehemmiyetsiz bir fark değil, bilâkis her şeydir.»* (168.s.). Ayrı kuşaklar, özellikle gençler, «... *en tabiî bir tarzda başka türlü hisseder, düşünür ve söylerler...»* (168. s.). *«Bir neslin nasıl konuştuğu tamamiyle tesbit olunabilse kıymet ve ehemmiyet verdiği sözlerin, sevdiği ve beğendiği üslûbun diğer nesillere ne kadar tatsız ve mânasız görünmeye mahkûm olduğuna şaşılır»* (63.s.). Bunun içindir ki *«yeni telâkkilerin, bu eski kalb saffetini bizim iyice hissetmemize mâni olabileceğine ihtimâl veren* (yazarın) *baba*(sı), *arkadaşının meziyetlerini bizim neslimizin lâyıkiyle takdir edemiyeceğinden korkuyormuş gibi...»* dir. (26.s.).

Öyleyse, aynı nesne - kişi hakkındaki hükümler, kuşaktan kuşağa göre de değişiktir.

Zaman oku, hiç durmadan hızla gider. «Devran» değişir. Aynı insan bir gün genç kuşaktan iken, —bir de bakarsınız— orta, hele bir gün eski kuşaktan oluvermiştir. Bunun içindir ki ayni nesne - kişi hakkında aynı özne - kimsenin bile duygu ve düşünceleri hiç durmadan değişir.

Örneğin, yazarımız da, Fahim Beyin *«mânalarının tefsiri biraz güç gözüken»* (14.s.) gözlerini *«ömrünün ufuklarında nice seneler görecek, onları nice defalar kendine tefsir edecek ve bu tefsirlerini de bir türlü bitiremiyecek»*tir. (14.s.).

Yukardan beri söylemeğe çalıştığımız gibi, *«... herhangi insanlar arasında muhabbet veya nefretin sebeplerini tahmine, tahlile imkân var mıdır?»* *«Nasıl ki* (yazar) *da Fahim Beye ilk tanıştığından beri duyduğu gayrı şuurî muhabbetin sebebini nice zamanlar sonra keşfedebil*(ir).*»* (41.s.). Bu, ona haberi olmıyarak, pek sevdiği halasını hatırlatan belli belirsiz bir benzeyiştir. (41.s.).

Hükümlerimizde, hazır fikirlere alışkanlığımızın etkileri de vardır. Yazar, önceleri, *«Fahim Beyi baba*(sı)*nın onu süsliyen ve hususileştiren sözlerinin perdeleri ve sisleri arkasından görmeye alışmış»tır.* (54.s.). Hükümlerimizde his yakınlığının da etkisi büyüktür. Fahim Beyin *«gençliğinin eşiğinden her sabah kemaniyle, hayata, saadete, kim bilir hangi muvaffakıyetlere ve hangi vuslatlara doğru saldığı ısrarlı, uzun davetlere»* yazar, henüz gençken *«genç kalbinin bütün kuvvetiyle hak veriyor»du.* (18.s.). *«Fahim Beye de itimadı vardı. Bütün bu derunî sebeplerden dolayı ona, söylediklerine hissen inanır gibiy»*di. (83.s.). *«Gençler kendilerini daha yormıyan hafızalarını doldurmaya meraklıdırlar. Sorarlar, dinlerler.»* (115. s.). Bu duyguyladır ki yazar da gençliğinde *«Fahim Beyi dinlerken bir zaman ve mekân değiştirmiş olur ve bunun hazzına doyamazdı.»* (114. s.). Yazar, yalnızca Fahim Beye karşı bir sevgi beslemez. *«çocukluğunda ve ilk gençliğinde tanıdığı* (bütün) *insanları âdeta uzak akrabaları gibi telâkki edermiş... Bu da gençliğin his cömertliğinden gelirmiş»* (110.s.).

Önceleri, *«Fahim Beyi baba*(sı)*nın onu süsliyen ve hususileştiren sözlerinin perdeleri ve sisleri arkasından görmeye alışmış»* (54.s.) olan yazar *«bir yaştan sonra baba*(sı)*nın bu cümlelerini işitince onları tashih etmeye koyulur* (muş). *Onun bu müsait muhakemesine iştirak etmiyor*(muş)*»* (52.s.). Çünkü, *«bir yaştan sonra, babalar sustu mu, oğullar onlara cevap vermek ihtiyacını duyarlar. Sadadan sonra aksi sada başlar ve çok kere bu, sada'nın aksinedir.*

(Yazar da) *o yaşta kâinatın hikmetine kendini büyüklerden yakın duyuyordu.»* (52.s.). Sırf bu yüzden, yazar, Fahim Beyin gazete merakını babasının aksine yorumlar. Önceki hükümler babasının olmasaydı da, örneğin, arkadaşını, sevdiği bir arkadaşının olsaydı, gene böyle mi yorumlıyacaktı? Bu yorum, bir, babanın zıddına düşünme ihtiyacından doğmuyor mu? Şu halde has düşüncelerimiz nelerdir, hangileridir?

Ne olursa olsun, bütün kanılarımız, düşüncelerimiz, değişkendir. İçinde bulunduğumuz çağa göre de değişir. Yazar da Fahim Bey *«... hakkında bir takım kanaatler edinmiştir. Ancak bu hisleri geçen günlerle değişmekten hali kalma»z.* (109.s.) *«... bütün insanlar hakkındaki telâkkiler değiş*(ir). *Düşünce*(si) *hususîleş*(ir). *ve rabıtları gevşe*(r).» (110.s.). Gerçi, yazar, *«onu eskiden böyle görmeye alışık olduğu için hâlâ öyle görmeye devam ediyor»* du. (116.s.). Ama, *yaşlandıkça kalbi katılaşıyor, adamlara göre tanıyahaklarında ilk önce duyduğu muhabbet azalıyor, alâka da gevşiyor. Onların nasıl bir mahsul olduklarını öğrendikten sonra evvelki zamanlarda olduğu gibi, hiç birisinde hakikatin bir cüz'ü bulunabileceğine inanmıyor, ve hepsinin bir iklim, bir devir, bir muhit yetiştirmesi olduğunu görüyor»* (128.s.). *«Gözleri yavaş yavaş çoğalan ilmi mâneviyata gittikçe daha nüfuz etmeğe sebep oluyor. Bir yaştan sonra zehirlenmiş gözlerimiz artık zahiri görmekle kalmıyor bâtını da görüyor.»* (132.s.). *«Bir de, ...insan iyi kitaplara kavuştuktan sonra, alelâde kimselerin sözlerine karşı müşkil pesend davranır oluyor.», «kitapların iyileri ve ruhumuzda takdis ettiğimiz faziletleri insanları daha zor beğenmeğe bizi mecbur ediyor.»* (131.s.).

İşte, gençliğinde Fahim Bey'e koşan yazarın, burada söylenmiş yahut söylenmemiş türlü nedenlerle, *«Fahim Beyi de, ..., biraz ahmak ve bunak bulmaktan kendini alamadığı olurdu.»* (131.s.). *«... ona tesadüf*-içinde yaşattığı Fahim Beyin hayatının gerekleridir. Onun içindeki Fahim Bey, feragat sahibidir, fedakârdır, iyi kalblidir, en iyi bir «hariciyeci»dir, herkesin beğendiği bir insandır; şöyledir, böyledir. İşte Fahim Bey, böyle bir Fahim Bey'lik *«oyununa kapılırmış.»* (141. s.). Eğer, o, o ünlü esvaplarını diktirdiyse, bu, *«bir beğenilmek ihtiyaç ve hülyasiyle»*dir. (30.s.). Eğer, o, o ünlü buketi yaptırdiyse, bu, *«ancak fedakârlık hevesiyle»*dir. (25.s.). Eğer, o, bütün o sıkıntılara karşılık İngiltere'de iş adamları tarafından kabul edilmeyince gene de hiç fütur getirmeden *«memnun»* kalıyorsa, bu, *«bir medeniyet vazifesini kahramancasına yapmış»* olduğundandır (73.s.). O, görünüşte nasıl bir başarısızlığa uğrarsa uğrasın, tek başına oynadığı, örneğin, *«beğenilmişlik»*, örneğin, *«fedakârlık»*, örneğin, *«medenîlik»* oyunlarında başarı sağladığı içindir ki *«memnun»*dur; *«kendi kendisini takdir etmiş kalır.»* (74.s.). Bunun içindir ki, Fahim Bey, *«bu mağlûp»*, sık sık, hemen her zaman *«bir muzaffere benziyordu.»* (76.s., 84.s.v.b.).

Yalnız o mu? *«Hakikatin mahbesinde kalmaya sanki kim razı olur»?* (148.s.) *«Her muhayyilenin içinde mev'ud bir cennet vardır. Her ömrün bir kısmı burda geçer.»* (149.s.). Bir insanın *«öz hayatı»* da bu cennet olsa gerektir. (145-146.s.).

Pekiy, ya bir gün bu hülyalarımıza kavuşursak *bu iç hayatımız ne olacaktır? «Fahim Bey'in bütün hülyaları şimdi tahakkuk etse hepsinin de zamanı geçmiş olması yüzünden, bugünkü Fahim Bey bunların nimetlerinden yine mahrum kalacak»*tır. (102. s.). Fahim Bey *«senelerden sonra* (örneğin) *yârla tekrar buluşsa bile, o da ihtiyarlamış, bozulmuş, biçareleşmiştir.»* (176.s.). Yazar bu konuyu da *«Gönlümüzdeki yaşayan hülyalara onların hakikate inkılâp etmesiyle alâkamız kalmıyacak kadar inandığımız zamanlar biz içinde yaşadığımız hayal âleminin başkalarının gördüğü hakikat dünyasiyle hiç bir münasebeti kalmaz.»* (195.s.) diye kestirip atar ve dolayısiyle ,bize Mecnun'un ünlü davranışının bir nedenini de açıklamış olur.

Bir ömrün sonunda olsun, acaba, dış benliğimiz le iç benliğimizin ilişkileri ne olur? Bilebilir miyiz? Üç ihtimal vardır: İnsanlar ölürken belki en büyük rüyayı görerek mutlu ölürler (194.s.); belki de acı gerçeği görerek, —bir çeşit yüreklerine inerek— ölürler; yahut *da, «belki bütün bu hülyaları unutarak ölürüz.»* (196-197.s.).

Bütün bunları, kimbilir, kim bilebilir? Çünkü, «insan denilen bu bilinmiyen» bir *«muamma»*dır.

Görülüyor ki Fahim Bey ve Biz'in buraya yansıttığımız, ya da yansıtamadığımız —ama— bir felsefesi vardır.

Fahim Bey Ve Biz; dış dünya ile çatışan iç dünyasiyle her gören ya da duyan özne - kişinin kendi açısından, kendi duygularının berisinden ayrı ayrı görüp, ayrı ayrı düşünüp türlü türlü yorumladığı dış dünyasiyle ve her şeysiyle bir ömrün hikâyesidir; her zaman ve her yerdeki bütün insanların, insanoğlunun hikâyesi... Gerçi hiç kimse tam tamına bir Fahim Bey değildir, olmıyacaktır, olamaz da. Çünkü, Fahim Bey gerçek dışı (irréel), soyut bir uçdur. Ama; gelmiş, geçmiş, gelip geçecek bütün insanlar, az ya da çok bir parça Fahim Bey'dir, kendilerini az ya da çok bir parça Fahim Bey'de bulacaklardır. Fahim Bey ölümsüzdür

Bazı yazarlar vardır ki, felsefelerini diyebileceğimiz düşüncelerini herhangi bir türde, herhangi bir kahramanın serüvenleriymiş gibi anlatırlar. Rabelais, bilindiği gibi, Gargantua - Pantagruel dizisinde bütün yergilerini, düşüncelerini bir dev masalı olarak verir. Candide, Zadig, Guliver, Don Qichotte v.b., hep görünüşte birer roman, hikâye, masaldır. Ama, baştan sona yazarlarının fikirlerini, felsefelerini savunurlar. O kadar ki, bu, bazan açıkça duyurulur, bile. Zadig'in asıl adı «Zadig ou - La Destiné (Zadig ya da alın yazısı)»dir, Memnon'unki «Memnon ou La Sagesse Humaine (Memnon ya da İnsanın Bilgeliği», Candide'inki ise «Candide ou L'Optimisme (Safoğlan ya da İyimserlik)»tir. Felsefecilerimiz de felsefesinin adını koyarak «Fahim Bey Ve Biz» adının altına, —hayır üstüne— yazmalıdırlar. Çünkü, bu eser de insanoğlunun ölümsüz konularını, —bu klâsikler gibi— ayni yöntemle incelemiş, felsefesini aynı yöntemle bize aktarmıştır.

Görülüyor ki Fahim Bey Ve Biz, konusiyle, kahramaniyle, —üslûbu da dikkate alınırsa— bütüniyle bir klâsiğin niteliklerini taşıyan bir eserdir.

Fahim Bey ve Biz, dünya edebiyatı katında yüzümüzü her zaman için ak edecektir, düşüncesindeyim; bilmem yanılıyor muyum? Yazarı nur içinde yatsın!

GELECEK SAYIDA :
Ömer Seyfettin'i okurken III
Ömer Seyfettin'in Özlediği Türklük Dünyası.

SEVİM BURAK
DESENLER:
ÖMER ULUÇ

Yanık Saraylar

DEMİR KAPIDAN GİRDİLER
YEŞİLKÖY
YOL
KADIN
Uğraş düzeninin koridorlarından geçtiler
Artlarısıra yürüdü
Odalar
Pencereler
Birbirini arayıp buldular
tüm ayrıntılarıyla...
Kapılar
Anahtarlar
Kilitler
yerine takıldı
kuruldu
Çalışma Yüzeyi.
YEŞİLKÖY
YOL
KADIN
Büyük kasalı odadan girdiler
Küçük kasalı odadan çıktılar
Hassas, evrak kâtipleri
Süslü kalabalık
aynalı koridorların içinden geçtiler
Çoğalarak yürüdüler.
ZENGİN
ASÎL
KİBARIZ dediler.
Al bir ata binmiş genelmüdür, yanındaki memur kalabalığını alıp daha da ilerilere götürdü.
KADIN
YEŞİLKÖY
TREN
Uğraş düzenine girdiler.
Çekirgede bir hamam
Eğridir çarşısında bir sıra dükkân
Hazreti Yûşa tepesi
KİBAR AKRABALAR DA YOLA ÇIKMIŞLARDIR...
Dudaklarında bir küçümseme
et beni
iri bir
kıl
Aynalara bakmışlardır...
MAYIS GÜNÜ
NİLÜFER
ŞEBBOY
TEVFİK BEYİN ZEVCESİ
Uzun kirpikli KİRAZ HANIM
Yüzük yutan musluk
TEVFİK BEY
Sirkeci'ye yaklaşmışlardır
Yanık Saraylar
Alçak kollu şamdanlar
Kahve fincanı
BAHARDA YOLCULUK ETMEYİ SEVERLER
YEŞİLKÖY
YOL
KADIN
Uğraş düzenine girdiler.
UZUN
AĞIR
BİRGÜN
MAYIS GÜNÜ
NERKİSLER
FULYA TEYZE
NE YAPACAKTI?

YEŞİLKÖY
YOL
KADIN
MAYIS
GÜNÜ

Çantasında belgeleri
Tapu senedi
Sarayın duvarı
Direkleri...
Makinanın başına oturdu
işe başlamadan evvel
bir dakika için kendini düşündü
«SEVGİLİ KENDİM»
yazdı
Dudaklarında acı bir Gülümseme.
Uğraş düzeninin aynalarında kendine baktı
Gerçekten O,
KENDİSİ...
Hiç değişmemiş
YİRMİ YILIN DAKTİLOSU
İstemli insanların soyundan
Karanlıkta kalmış kadın yüzü
Boyasız
Sevisiz
Ölümsüz...
«EVLÂDIM BEN» diye kendini düşündü
bir dakika için
Herşeyden
Uğraş düzeninden
ayrıldı.
Kocaman dili ağzından kavis çizerekten çıktı
havada dolaştı
titredi
ESKİ HİKÂYELERİ anlattı
Eski soylu aileleri
Soylu kişileri
SEKSENSEKİZ GÜNÜN DERTLERİNİ
Yeşilköy'ü
Havuzu
treni...
Akşamları, kendisiyle birlikte eve giren
Bir tepeyi
Bir kuleyi
Bir yolu
Denizin bir parçasını...

«Bir öyle üzeri ya Saray tutuşursa? korkusuyla irkildiği anı ve başka bir gün, masanın üstünde yarım bırakmış olduğu bir bardak çayı birlikte düşündü. Yıllar önce yaptığı neş'eli bir sıçrama hareketiyle açılan çocukluk elbisesinin eteklerinden, başlayarak — bahçeyi — çiçek isimlerini — Fulya teyzeyi — Balkonu — Balkonun beyaz yüzünde kımıldıyan gölgeleri — hatıra defterinde altın harflerle yazılı unvanları — Türk Yılmaz şarkısını — Kâzım Karabekir'in kırmızı bayraklı siyah bir arabayla Saraya geldiği yanağını okşadığı günü — Büyük kumandanların bazı sözlerini — Ali Yâver Paşanın iki kız evlâdına yazdığı: İşte, Hayat işte Emel Vatan için sağlam Temel şiirini — Birinci sınıf cenaze törenlerini — birinci sınıf cenaze törenlerinin arkasından, çıkarılan Japonişi mendilleri — gözyaşlarını — bağırışmaları — beyaz balkonun aşağı doğru sarkmasını — Yanıyoruz seslerini — Saray yanıyor seslerini — Su sesini — alevlerin sesini — çatırtıların, çöküşlerin sesini ve sessizliği... Kişileri yangında ölen koca bir ailenin, saltanatın, debdebenin yıkılışından sonra — tek başına kalışını — kendi ismiyle yaşama, katıldığı gün SİMSİYAH DAKTİLO ÖNLÜĞÜNÜ üstüne giydiği dakikayı — aynalardaki hüzünlü görüntüsünü — sanki, derinlere gömülü ANILARINI, belirtiyormuş gibi, acı gülümse-

mesini — Ona, ESRARLİ bir güzellik veren, BAKİRE BİR KIZ OLUŞUNU — ŞEREFİNİ — NAMUSUNU yitirmeden, yaşamasının kendi kendisinin ve başkalarının üstünde bıraktığı ESRARLI HAYRANLIĞI — ESRARLI HAYATINI — düşündü...
SEKİZYÜZSEKSENSEKİZİNCİ kez, makinasının başına geçip oturdu.
HAVUZ
FISKİYE
TREN yazdı
Gene uzun bir iş günü başlıyacaktı...
UZUN
AĞIR
BİR İŞ GÜNÜ
MAYIS GÜNÜ
NİLÜFERLER
ÇALIŞKAN ODACILAR birbirlerini selâmladılar;
«HOŞ GELDİN EY BAHAR» şarkısını söylediler...
Uğraş düzeninin, canavar düdükleri çaldı
Demir kapılar kapandı
Her şey bitmiş gibi
koşuştu
daktilo kızlar
Evrak kâtipleri
Odacılar...
Havada uçuştu
Beyaz senetler
Yeşil senetler
Kopya kâğıtları
Kadın, bunlardan, birini, havada yakalayarak makinasına geçirdi
İskete
Cıva taşı
Balmumu
yazdı.
Dört biryanından geçti
Kıskanç kadınlar
Sitajyer memurlar
Kalabalıklar
Çelik kasalar
Onları, görmeyecek kadar düşünceliydi, Taa uzaklardan, soylu tüccarlar görünmeye başladı...
Otuz yıllık tüccarlar
Oldukça ihtiyarlamışlardı.
Hertarafta
Sığır bağırsağı
Kitre
Bol
Bol
tüccarlar. Çocukluğunun tüccarları...
En geride, en yaşlı bir tüccar
Aynaların önünde acemice dönüyordu
Kadını görmemiş gibi DALGINDI...
Kadınınsa, onu görür görmez kalbi çıkacakmış gibi atmaya başladı
Tüyleri diken diken :
«BARON BAHAR» diye düşündü
Bu, eski bir çığlıktı...
Uğraş düzenlerinin bir numaralı kurucusu
Tek işaretiyle evler yapan
Canlar yakan
Beller büken
Bir kaç kerre
Milyoner
Erkeklerin erkeği
TAM, BİR TAÇSIZ KRAL
diye, düşündü. Makinasına, çift kopya kâğıt geçirerek
«TAÇSIZ KRAL VE BEN»
yazdı.

Ayrıca, TAM BİR AŞK EFSANESİ.. Lâkırdı söylemenin, tam sırası..
diye düşündü
Aklında, sinsice birşeyler buldu. Bildiği şeyleri KENDİNE saklıyacaktı:
«SİZİ SEVİYORUM BARON BAHAR» dedi, haince.
Baron Bahar *«Bu, eski şarkıdır. Je vous aime baucoup mademoiselle»* diye cevap verdi ve yumuşacık bir sesle yere düştü.
Kadın, yere düşen, Baron Bahar'ı kaldırdı.
— BANA NE SÖYLİYECEKSİNİZ?
Baron Bahar :
— *Size söylemem gereken bazı gerçekler var;* diye konuştu.
Kadın, bunları makinada yazmağa koyuldu
Konşimento
Manifesto
Çimento
Demir aksamı...
Baron Bahar'ın anlattığı şeyler dokuzyüzdoksandokuz saat sürdü.
Tam bir hayat boyu
DÜZ
UZUN
İNCE
Yorgunluktan sinirleri üşümüş kadının kolu, birden omuz kemiğinden aşağı sarktı. Uğraş düzeninin korkunç makina gürültüsü durdu. Uğraş düzeninin korkunç gürültüsüne alışmış olan Baron Bahar, hayretle sessizliğin sesini dinlemeğe koyuldu, ve herşeyi anladı ilkkez...
SESSİZLİK
DÜZ
UZUN
İNCEYDİ
Ayrıca :
— *Bu kadın kolu için yaşıyor; Bense, paltom için yaşıyorum. Fakat, bir HİÇ için yaşanır mı?*
diye düşündü.
Kadın, dokuzyüzdoksandokuz saatin verdiği ustalıkla, çıkan kolunu yerine taktı.
İYİCE YALNIZDI
Baron Bahar :
— *Bu kadın ne Jentille kadın,* diye ağladı.
Kadın, eski bir alışkanlıkla ağlamadı.
Çantasından KENDİ DERTLERİNİ — Sarayı — Tapu Senedini — su borularını — Kahve fincanını ve akraba fotoğraflarını çıkardı.
İYİCE DOST OLMUŞLARDI.
Baron Bahar, gözünde, yıllardanberi kendikendine duran tek damla yaşı, silerek fotoya eğildi :
— Şüphesiz güzel bir topluluktu. Şu ipek nakışlı, sofra örtüsü *PEK GÜZELDİR.* Ayrıca, bu köprü, *ÇOK GÜZELDİR.* Şu Katedral'i bilirim *GÜZELDİR...*
dedi. *Ben, oradan ayrılalı, kaç yıl oldu?* çoktanberi görüşmemiştim diye düşündü.
Kadın, onun kafasından geçenlere cevap verdi :
— Hayır, Baron Bahar YEŞİLKÖY ANILARI BUNLAR
BENİM ANILARIM
BEN BU ANILARI
CANIMLA
KANIMLA
BESLEDİM
AYAKTA TUTTUM
YIKILMASINA ENGEL OLDUM
BU BOYA GETİRDİM
BÜYÜTTÜM
OKUTTUM
ÇİRKİN
GÜZEL
BENİM ÇOCUĞUM O...
SİZ KİM OLUYORSUNUZ DA
EVİMİ

BARKIMI
YIKMAK
İSTİYORSUNUZ?
BEN SİZE NE YAPTIM?
ÇALIŞTIM
ÇABALADIM
ELİMDEKİNİ
AVUCUMDAKİNİ
VERDİM
YEMEDİM
İÇMEDİM
YAŞAMADIM
EVLENMEDİM
GENÇ YAŞIMDA DUL KALDIM
KENDİ YAĞIMLA KAVRULDUM
YEŞİLKÖY YANGINLARINDA YANDIM
ANA TARAFINDAN ERMENİ KUMANDANI ANTRANİK'E
BABA TARAFINDAN HİDİVLİ İSMAİL HAKKI BEYE DAYANIRIM, dedi.

«ANILAR, İNSANLARI SEVER
ONLARI SAYARLAR
ÇOCUKLAR DA ANILARDAN KORKMAZLAR
ÇOCUK ANILARI BUNLAR»
diye ekledi.

Baron Bahar :

— *Şimdi, hiç bilmediğim çocuklarla uğraşacağım.*
Oysa, bizde çocuk olduk bir vakitler..
Halbuki, biz de kendi havamızda yaşardık..
Bizim de şarkılarımız vardı.
Biz de biliriz..
Bıraksalar..
dedi.

«Kadın, elindeki fotografları masanın üstüne yayarak... Öndeki ince kaşlı, Fulya teyzem - yanındaki Pamuk halam - Pamuk halamın önündeki Fransız yengem - Macit Paşa eniştemin Fransa'dan getirdiği karısı - (ikinci resimde gene Fransız yengemi, Meşhur, Adapazarı Çarkına dayanmış olarak görüyorsunuz) Macit Paşa eniştemle yirmi günlük evliymişler. Resmin üstünde (Adapazarı Çarkında 20 yaşında bir İstanbul kızı) yazılı olduğu görülüyor. Bu da Fransızların, Türkleri, Türk ailelerini, Macit Paşa eniştemi ve Türk yemeklerini ne kadar sevip benimsemiş olduklarını gösteriyor. Fransız yengemin solundaki Fulya teyzemin Fransızca Öğretmeni Monsieur Jak. önlüklü şişman kadın ermeni yayacığım Arusyak'tır.»

ARUSYAK'LA MÜSYÜ JAK
MÜSYÜ JAK'LA ARUSYAK
G ö r ü y o r s u n u z ki:
TAM ASİL BİR AİLE KÖŞESİ
Ş U K Ö Ş E Y A Z K Ö Ş E S İ
B U K Ö Ş E K I Ş K Ö Ş E S İ
diye, ilâve etti.

«On yaşın anıları bunlar MESELÂ YİRMİ YAŞIN ANILARI BAŞKADIR.» Bu yaşta insan, KENDİ DÜŞÜNCELERİNİ KEŞFETMEK için uğraşır.

— Dudaklarımda acı bir çizgi — Artık, parmaklıklı karyolada yatan sevimli bir kız çocuğu değildim — İlerde, kuracağım yuvanın HEYBETİNİ düşünüyordum — Sol elimde bir gül tutuyordum, sağ avucumun içinde boynumdan kopan madalyonumu sıkıyordum — Ellerimi sekizinci kez yıkamıştım — Gündüzden, geceyi tertemiz yatağıma, karanfil kokan yastığıma başımı koyacağım mutlu ânı düşünüyordum — Gece olup da, MAVİ BADANALI odamda turuncu ışıklar yandımıydı, o güne kadar, el sürülmemiş oyuncaklarımı çıkarıyordum — Lekesiz ve temizdirler — Yaşları yoktur onların — Bana verilmiş, her şey çekmecelerinde saklıdır — Elmaları — Üç portakalın ikisini — Sabun parçalarını — Bebeklik patiğimi — Şemsiye saplarını — Ortası delik düğün paralarını — Nikâh şekerlerini saklarım — Kutulara — Paketlere — Bohçalara yerleştiririm —

AİLE, KUTSAL BİR SIRDIR
SİZE BUNLARDAN BAHSEDECEK DEĞİLİM
BAĞZI SIRLAR AİLENİN KUTSALLIĞINI ARTTIRIR ayrıca : Bir çocuk bağzen bir büyüktür; Büyüdükçe, ailenin benzeri olur bu da aileyi birbirine daha çok yaklaştırır. Bana, söylenen her sözü ezberliyor ödevlerimi yerine getiriyorum. Fulya teyzem, odasından çıkmazsa, acaba bir şey mi oldu? Sakın, aklına, kötü bir düşünce saplanmış olmasın? üzülüp, canına kıymaya kalkmasın? diye, kapısının önünde bekliyorum; titriyorum, anahtar deliğinden :

— *Fulya teyze, Fulya teyze beni hatırladınız mı?* diyorum

İçerden bir ses :

— *Sen, benim elime kundakta geldin, diye cevap* veriyor. *Öksüz bir çocuktun. Annen, baban boğulmuşlardı. Zümrüt ve Yakutla işlemeli. değeri, baha biçilmez bir sandık içindeydin... Artık sokakta kalmıyacaksın; Ayrıca, senden memnunum; Fakat, daha çok gözüme girmeye bak, kendini sevdirmeye çalış.*

BEN ÖLÜNCE
BU SARAY
VE KAHVE FİNCANI
SANA KALACAK...

«Hayatın, bana ne hazırladığını henüz bilmiyorum o zamanlar»
Bağzı kimselerin, bu yaşta, kıskanç bir hayatı olur.

BENİMKİ
TAM
NEŞ'ELİ
SEVİNÇLİ
BİR HAYATTI.

«Böyle genç kızları ev halkı sevinç içinde seyreder.» Yatak odam — ellerimi yıkadığım çinili lâvabo — çekmecelerimle mes'ut bir hayat yaşıyordum. Kimbilir, kaç bedbaht gençkız benim yerimde olmak isterdi? Akşamları, temiz yatağıma uzandığımda, vücudumdan bir türlü ayrılmayan ahşap parçalar Fulya teyzemin eviydi. Ben de Sarayın eşyalarından bir parça gibiydim. Hayatım bu sarayda başladı. Fulya teyzem benim gözlerimi gördüğü zaman (TAM BİR EFSANE — TAM BİR ÇOCUK MASALI —) diye bağırmış. La Traviata dinliyormuş Ayaklarının ucunda Paris'den diplomalı bir köpek uyuyormuş — Masanın üstünde meyveler ve çiçekler görülüyormuş — devamlı olarak haç çıkarıyormuş —

BENİMSE, NEDEN HİÇ AĞLAMADIĞIM BİR SIRDIR
BU NE FEVKALÂDE FELSEFE?
HAYATIMA ÜZÜLMEDİĞİM İÇİN KİM SUÇLU?

«Bağzı, ana tarafımın, ailemin, Büyük Kumandan ANTRANİK'le nehirden geçerken boğulduklarını, ayaklarından birbirlerine kalın zincirlerle bağlı olduklarını, ZAP Nehrinin sularının, soğuk ve çok kötü olduğunu; Bağzen de, birkaç kişinin kurtulduğunu, BENİ kucaklarında taşıyıp, Fulya teyzeye, bıraktıktan sonra tekrar nehre dönüp boğulduklarını düşünüyorum»

NERDEN OKUDUM BUNU?
HAYATA NASIL BAŞLADIM?
NERDEN GELDİM?
BENİM İÇİN BİR SIR,
O'NU KİM ÇEKTİ VURDU?

SİZ, *Baron Bahar, Hayatın dehşetini hiç düşünmüyorsunuz:*
HER ŞEYİNİZ VAR
OTOMOBİLİNİZ
YATINIZ
7 CÜCELE EVİNİZ
BONOLARINIZ
DOSTLARINIZ
ÇOCUKLARINIZ
BENSE, ÖLÜMDEN KORKMAYACAK KADAR YALNIZIM.

Baron Bahar, kadını, iyideniyiye sevmişti. *«Bu daktilo, çok iyi bir daktilo; ondan çok memnunum. Çok iyi bir daktilo bu»* diye düşündü

Kadın, Baron Bahar'ın düşüncelerini okumuş gibi : *Teşekkür* ederim;

Bize Gelen Kitaplar

O AĞZI ÇİÇEKLİ ADAM. Luigi Pirandello'nun bir perdelik oyunu. Çeviren: Ali Poyrazoğlu. İstanbul 1963, Elif Yayınları. 20 S. 150 kuruş.

O AVUSTURYA GÜNLÜĞÜ. Yazan: Burhan Arpad. İstanbul 1963, Yeditepe Yayınları. 64 S. Resimli. 2 lira.

O ANAYASA HUKUKU. Genel Esaslar. Yazan: Ankara Üniversitesinde Prof. Dr. Bülent Nuri Esen. Ankara 1963.7+302 S. 25 lira.

O ÇAĞIMIZIN GERÇEKLERI. Jean -Paul Sartre'dan çevirenler: Sabahattin Eyüboğlu - Vedat Günyol. İstanbul 1963, Çan Yayınları. 95 S. 5 lira (2. basım).

O DURUŞMA. Frans Kafka'dan çeviren: Sabahattin Eyüboğlu, İstanbul 1963, Çan Yayınları. 103 S. 5 lira. (Oyunlaştıranlar): A. Gide - J. L. Barrault).

O GÖK KATINDA KAZA. Mübeccel İzmirli'nin şiirleri. İstanbul 1963, Otağ Yayını. 64 S. 5 lira.

O HARP VE SULH. Leo Tolstoy'dan çeviren: Nurten Dinçer. Ankara 1963, İstiklâl Gazetecilik ve Matbaacılık Koll. Şti. 402 S. Ciltli. 12,5 lira.

O ISLIĞIMIN ÇEVRESİ. İdris Ahmet Pura'nın şiirleri. İstanbul 1963, Rafet Zaimler Yayınevi. 80 S. resimli. 3 lira.

O İKİLİK. Oktay Rifat'ın şiirleri (Aşağı Yukarı - Karga ile Tilki). İstanbul 1963, Çan Yayınları. 80 S. 4 lira.

O KONYA EFSANELERİ. Yazan: Mehmet Önder. Konya 1963, Şahap Kitabevi. 99 S. resimli. 2 lira.

O MODERN TOPLUMDA KADIN. Yazan: Dr. Bedia Akarsu. İstanbul 1963, İzlem Yayınevi. 44 S. 150 kuruş.

O MUSTAFA. İ. Rıfkı Yavaş'ın şiirleri. İstanbul 1963, Hayri Zorlutuna Matbaası. 24 S. 100 kuruş.

O SIRTLAN BAYIRI. Behiç Duygulu'nun şiirleri. İstanbul 1963, Yeditepe Yayınları. 55 S. 2 lira.

O SOLUMA. Demir Özlü'nün hikâyeleri. İstanbul 1963, Sürek Yayınları. 94 S. 350 kuruş.

O ÜÇ KIZLAR. Oğuz Tansel'in masalları. Ankara 1963, Dernek Yayınları. 82 S. resimli, 150 kuruş.

HAYAT HEP O HAYAT
DERTLER HEP O DERT
BU HAYATIN DERTLERİ
BİZİM DE DERTLERİMİZ
DEĞİŞEN BİZİZ
YOKSA DERTLER
BİTİP TÜKENİR
GİBİ DEĞİL
DEĞİŞEN BİR ŞEY YOK
diye ekledi.

Baron Bahar: *HERŞEYİ BİLİRSİN*
SEN NE BİÇİM ŞEYSİN
SEN BİR İÇİM SU GİBİ
BİRŞEYSİN dedi: Ve, başını, kadının dizlerine sürdü
«BİZİM DE DERTLERİMİZ VAR
BİZDE DİŞ GEÇİRİRDİK
YOKSA İŞTAHIM YOK»
YERDİK... diye konuştu.

Kadın, makinasına çift kopya kâğıt geçirerek anlatmasına, ara vermeyerek devam etti. *«Fulya teyzem,* sarayın balkonunda oturuyor bir elinde, kahve fincanını tutuyor, kırmızı tırnaklı parmaklarından birini Müsyü Jak'ın burnuna doğru nazik bir şekilde sallayarak: Bana öğretmek için niye bu kelimeleri seçtiniz? *LAİSSEZ moi vous baiser.*

sizi gidi yaramaz çocuk sizi,
BEN
BU HAYATI
DİŞİMLE
TIRNAĞIMLA
KAZANDIM
SOKAKTA BULMADIM
SEKİZYÜZSEKSENSEKİZ GÜN MÜCADELE ETTİM
SİZ BİR ERKEKSİNİZ
TAM BİR ERKEKSİNİZ
İSTEDİĞİNİZ YERDE YATABİLİRSİNİZ
BENSE
BEN
BİR CANAVAR DEĞİLİM
BİR KADINIM dedi.

BİR YAZ GÜNÜYDÜ FAKAT HER TARAF KARANLIKTI. Fulya teyzem balkonda oturuyordu. Elindeki fincanla aramda bir bağlantı oldu. Gözlerimi fincandan ayıramıyordum. Fulya teyzemin kırmızı tırnaklarile fincana hafif hafif vurduğunu gördüm. Fincandan çın çın çın sesler çıkmaya başladı. Fincanı kırmızı tırnaklı pençelerden kurtarmak istiyordum. Çın çın çın çın. Fulya teyzemin tırnakları, fincanın ince derisinde çizikler, yaralar açmaya başladı. Çın çın çın. Bu sesler, bahçenin her yanından duyulmaya başladı. Fincan, beni çağırıyor, sesleniyor, onu alamıyordum Fulya teyzeden.

O, canlı bir varlıktı
O, tılsımlı bir oyuncaktı
Çocukluk günlerimin sesiydi
Çocukluğumun en büyük hastalığıydı...

Fincanı bana ver — Fincan — Fincan — diye bağırıyordum.
Fulya teyzem duymuyordu.
Günlerce, Fulya teyzemin *anlamadığı, bir dil konuşmaya başladım.*

FA ÜSTÜN FA
FİN ÜSTÜN FİN
CAN ÜSTÜN CAN
TOP ÜSTÜN TOP

Kırk gün — Eşyalarla — Kiremitlerle — Taşlarla — Kuşlarla — Konuştum. Küçücük kuşların havada uçuşması acıklıydı. Fincan hâlâ Fulya teyzemin parmakları arasındaydı. Fincanı almak için, Fulya teyzemin ölmesini bekledim. HERŞEYDEN EVVEL TERBİYE MESELESİ.. SİZ BARON BAHAR
SOYLU BİR KİŞİSİNİZ
72 MİLLETİN ÜSTÜNDESİNİZ
BANKADA PARANIZ VAR

FAİZLE PARA VERİYORSUNUZ
SİZİ TEBRİK EDERİM dedi.

Baron Bahar, *Bu kadının gözü yükseklerde, benimse gözüm görmüyor. BİZİMDE İŞLERİMİZ VAR ALMANYA'DA* diye düşündü.

Kadın, makinasına çift kopya kâğıt taktı, Yazarak, anlatmasına devam etti.

«SEVGİLİ OYUNCAKLARIM
PAMUK HALAM
ÜÇ PORTAKALIM
YAYACIĞIM
KUTULARIM
BEBEKLİK PATİĞİM
PARK OTELİNİN BANYOSU GİBİ BANYOM
KRALİÇE BİÇİMİNDE ŞAPKAM
ANAHTARLARIM
PENCERELERİM
ODAM BEN GELİNCEYE KADAR USLU OTURUN
SAKIN YARAMAZLIK YAPMAYIN
SAHİBİNİZİN, ufak BİR İŞİ VAR DEDİM *Ö L Ü M* ...
BİRGÜN EVVELİNDEN HAZIRLIKLIYDIM
YÜRÜMEĞE BAŞLADIM
GÜZEL BİR GÜNDÜ
NE GÜZEL BİR GÜNDÜ
BAŞTANBAŞA YENİ BİR ÜLKEYE GİRER GİBİYDİM. DÜZ VE EĞRİ BÜTÜN ÇİZGİLERDEN GEÇTİM. SARAYA DOĞRU YOLLAR GİTTİKÇE BEYAZLAŞMAYA BAŞLADI. FULYA TEYZEMİN OTURDUĞU BALKONA KADAR UZUN BİR TEBEŞİR ÇİZGİSİ ÜSTÜNDEN YÜRÜYORDUM. GÜRÜLTÜLER VE ÇINLAMALAR İKİ YANIMDAN AKIYORDU. FULYA TEYZEMİN ELİ FİNCANIN ÜSTÜNDEYDİ. FİNCANDAN ÇIKAN ÇIN - ÇIN - ÇIN - SESLERLE SARAY SALLANMAYA, PARÇALANMAYA BAŞLADI ÇIN - ÇIN - ÇIN - BU SESLERLE YEŞİLKÖY
SOKAKLAR
VE
BEN
BİRLİKTE
AĞIR
AĞIR
SALLANIYORDUK
YIKIK DUVARLAR BÜYÜK ÇUKURLARDAN GEÇTİM . DÖRTBİR YANINDAN ALEV ALMIŞ BALKON, BAĞIRIŞMALAR ARASINDA AŞAĞI DOĞRU SARKTI. BÜTÜN GÜCÜMLE YERE OTURUP : — F U L Y A T E Y Z E F U L Y A T E Y Z E DİYE BAĞIRDIM — BİR H İ Ç İ Ç İ N İ N S A N Ö L D Ü R Ü L Ü R M Ü?
B İ R İ F İ N C A N D I
B İ R İ Y S E İ N S A N

Baron Bahar — *MEMLEKETTE FELÂKET Mİ VAR? ACABA HANGİ KENTTEYİM?*
Rome
Paris
Zürich?

Baron Bahar *Fifth Avenue*'ye saptı — Karşısına hayatında ilkkez gördüğü bir başka cadde çıktı — Oradan hiç bilmediği bir başka caddeye saptı — önüne başka bir cadde çıktı — «gitgide yok oluyorum» diye düşündü ve bilmediği başka bir caddeye doğru koşmaya başladı.

Tiyatro 1953

Kent Yayınları'nın 7. si olan bu yıllık, albüm biçiminde düzenlenmiş ve özenle basılmıştır.

Tanınmış tiyatro yazar ve eleştiricilerinin inceleme ve görüşlerini; 1962'de çıkmış tiyatro yayınlarını; Türkiye'deki tiyatro dergilerinin bir geçidini de veren yıllıkta; İstanbul tiyatroları yazı ve resimle tanıtılmakta, yıllığın sonunda ise tiyatro sanatçılarının fotoğrafları ve biyografyaları yer almaktadır.

230 sayfalık, iyi kağıda basılmış, bol resimli yıllığın fiyatı 15 liradır. Bu güzel eserin gelecek yıllarda da devamını dileriz.

Bir Açıklama

Cemil EREN

W. Haftmann'la yapılan basın toplantısı ile ilgili yazıma, Fahir Aksoy, yanlış yorumlamalar ve değiştirmeler yaptığımı ileri sürerek Dost dergisinin Haziran sayısında cevap veriyor. Bu tutumunun «dil bilmeyişimden» ya da «Konuşulanları Sevgi Nutku'nun çevirdiği gibi yansıtmayışımdan» ileri geldiğini söylüyor.

Şimdi dil bildiğini ve çevrilenleri doğru yansıttığını farzettiğimiz F. Aksoy'un, benim yazım Dost'ta çıkmadan önce, 8 Nisan tarihli Vatan gazetesinde yayınladığı yazıya bir göz atalım.

Bu yazıda, F. Aksoy W. Haftmann'ın beğendiği, biraz önce yaptığı konuşmada «bir resim soyut olmakla birlikte sanatçının yaşadığı çevrenin özelliklerini taşır» diye anlatmaya çalıştığı düşüncesine canlı bir örnek bulduğu için «İşte bakın bu resimlerde Türkiye'nin ışığı var» diye resimlerini beğeni ile hepimize işaret ettiği değerli sanatçı Lütfi Günay'dan hiç sözetmediği gibi, yine W. Haftmann'ın resimleri üzerinde özellikle durduğu Tülin Tezgören'den de sözetmiyor. Daha önemlisi, orada bulunan herkesin bildiği bir gerçeği iki kelimeyle üzerine kül örter gibi geçiştiriyor: Ünlü eleştricinin Sarkis Zabunyan için söyledikleri. Bunları Dost'ta çıkan yazımda yazmıştım ama tekrarlamak iyi olacak: W. Haftmann Sarkis Zabunyan'ın resimlerini çok beğendi. Hayretler içinde Biennale'lerde böyle kuvvetli resimler görmediğini, Sarkis'in Biennale'lere gönderilmeyişine şaştığını söyledi. Hayran hayran resimlere bakıyor ve durmadan «Bıravo», «Bravossimo» diyordu. Sarkis'in ismini defterine aldı, parası olsaydı satın alacağını anlattı. Resminde barbar bir anlatım bulduğunu ve bunu çok sevdiğini belirtti. Dahası, aynı günün akşamı Sarkis'i Alman Kültür ateşesine tanıtıp Alman kitaplığında sergisinin açılmasını rica etti ve Sarkis'e Almanya'da bir sergiyi kabûl edip etmiyeceğini sordu. F. Aksoy'un yazısında bütün bunlardan bir kelime yok. Sadece: «Sarkis'in guaşlarını kaliteli buldu» deyip geçiştirmiş. Bunlar Fahir Aksoy'un konuşulanları ne denli değiştirmeyip doğru yansıttığının tanıtlarıdır.

Geçen ayın içinden

KARA LİSTE KAHRAMANLARI — Ne zaman ortalık biraz bulansa, ortaya birtakım kara liste yiğitleri çıkar. Bu, bir çeşit nefis savunmasıdır, aynı zamanda büyüklük hastalığına bağlanabilir.

İki serüvenci baş olmakta anlaşamamışlar. Biri ortalığı karıştırınca öteki çabuk davranıp haber vereyim demiş. Ama, onu da yakalamışlar; şimdi bu adamın kullarına kara liste hikâyeleriyle yiğitlik taslamak düşecek: «Eğer öteki üstün gelseydi, kara listenin başında ben vardım!»

Ak listeye girecek halin yok ki! Bütün ömrünce kara işlerin arkasından koşmuşsun.. Elbette bir kara listeye yamanacaksın, a şaşkın!

KIZIN KAŞLARI — Gazetelerde, on iki yaşında bir kızın fotoğrafı çıktı. İki parmak kalınlığında kaşları var. Ailesi kızın kaşlarını sigorta ettirmiş. Galiba boşuna zahmet etmişler. Kızcağız, kendini süsliyecek çağa gelince bu acayip kalın kaşları yolarak yerine kalemle ince «keman kaşlar» çekmiyecek mi dersiniz?

CİDDİ HABER NASIL YAYINLANIR? — Plânla ilgili bir toplantıda, Leylâ Sayar adında bir bayan açıklama yapıyor. Bizim hafiflik hastası gazeteler bu -bilim adamı olması gerekli- bayanın resmini basmışlar; altına da: «Leylâ Sayar plân üzerinde açıklama yaptı!» diye bir resim altı.. Aktris Leylâ Sayar olmasaydı plâncı Leylâ Sayar'a kim aldırırdı?

Gazetelerimizin ciddi konulara da el attıklarının resmidir!

LÂF KITLIĞINDA — Bir gazete, okuyucularına her gün sorular sorar. Her gün soru bulmak da bir sorun. Bir gün de şöyle bir soru sormuş : «Acıkınca aklınıza ilk gelen yemek nedir?» Bir delikanlı cevap veriyor : «Karides!»

Haydi canım, kibarlık taslama!. Kuru fasulyadan ne haber!

MİLLÎ EĞİTİM BAKANI DEDİĞİN — 1961 seçimlerinden sonra Millî Eğitim Bakanı olan bir politikacıya, haksız olarak işinden uzaklaştırılan bir kütüphane uzmanı şikâyete gitmişti. Kütüphane müdürünün gericilerle işbirliği yaptığını anlatarak Bakanın dikkatini çekti. Bakan ne dese beğenirsiniz : «Bana ne efendim! Bana, kitaplara bekçilik yapacak bir adam lâzım! Ötesine karışmam! İşte, şimdiki de iyi kötü kitapları bekliyor!»

Kültürle ilgili kişilere adıyorum bu anekdotu! Bakanların kendilerine ne gözle baktığını öğrensinler de dostlarını politikacılar arasından değil, meslekdaşlarından seçsinler.

ŞARK'IN BÜYÜK SORUNLARI (!) — Geçen ay içinde Pakistan'da sünnilerle şiiler ibadet sorunları yüzünden birbirine girdiler; 120 kişi öldü. Arkasından İran'da mollalar ayaklandılar; kan gövdeyi götürdü. Mollaların ayaklanmasını dış etkilere bağlıyanlar da var. Ne olursa olsun, bir ülkeyi karıştırmak istiyenler en yatkın âlet olarak yobazları buluyorlar, iş burada.. İran'daki ayaklanmaların görünürdeki nedeni, Şah'ın toprak dağıtması ve kadınlara uygar haklar tanımasıdır.

Yobazların, peçesiz gezen üç kadını öldürdükleri de haber verildi.

Bu arada bizde de sünnilik - şiilik (alevilik) tartışmaları alevlendi.

Zavallı Doğu! Nelerle uğraşıyor! Ali Canip Yöntem eskiden şiirler yazardı. «Şarkın ufukları» adlı şiiri hâlâ aktüeldir. Ozanın kendisi bu şiirini de, bu şiirindeki havayı da unutmuş olsa gerek, ama biz hatırlıyoruz; bu şiirde şöyle dizeler vardı :

> «Ey Şark, kanmadın mı asırlarca uykuna?»
> «Ey Şark uyan yeter! Yeter ey Şark, uyan, yeter!»

Aradan elli yıldan artık bir zaman geçti. Şark uyanamıyor bir türlü! Büyük önderler çıkıyor; Şarkın miskinliğine dalmış insanları sömürgecilerin elinden kurtarıyor; onlara bilim ve uygarlığın yolunu gösteriyor, ama Şark ayakta uyumakta devam ediyor.

İran Şah'ının dört - beş yıl önceki fotoğrafları ile şimdikileri kıyaslıyabilirsiniz. Şah henüz kırk üç yaşındadır. Ama, yüzü kırışıklar ve kaygılarla doludur. Bugün üzerine aldığı ödev de herkesi şaşırtıyor. Bir şah, ülkesini kalkındırmak için karanlığı kovmaya çalışıyor; yobazlarla işbirliği etmiyor da onları kendine düşman ediyor. Şahın bu ıstırabını,

---

Ayrıca, ayni yazıda F. Aksoy kendisi için söylenenleri de bir başkasından sözeder gibi: «Fahir Aksoy'un resimlerini de bilhassa malzeme bakımından ve görüş açısından enteresan ve şaşırtıcı bulduğunu söylemiş...» diye aktarıyor.

Bu yazdıklarım benim okumamış olacağımı sanması, benim tutumumu neden yersiz bulduğunu açıklar F. Aksoy'un.

Sonra bana verdiği yanıtta Haftman'ın kendi resimlerini «şaşırtıcı, yeni bir görüş ve kolaj» olarak yorumladığını yazıyor. Haftmann'ın resme demir girdi diye yeni bir görüş ortaya çıktığını söylemesi için sanatın son 50 yıllık gelişimini hiç izlememiş olması gerekir.

sınırları dışında anlıyanlar belki daha çoktur. Yüzlerinden peçeyi atabildikleri için sokak ortasında şehit edilen İranlı kadınların ölüleri önünde, Ali Canip Yöntem'in dizesiyle bağırası geliyor insanın:

«Ey Şark uyan yeter! Yeter ey Şark, uyan, yeter!»

BAŞYAZAR KARİKATÜRCÜLERİMİZ — Evet.. Karikatürün ne denli ağırbaşlı bir sanat olduğunu bize Turhan'lar, Ali Ulvi'ler öğretiyor. Dışarıdan salyangoz istendi; bu haber gazetelerimizi günlerce uğraştırdı. Açıkgözler de salyangoz çiftlikleri kurmaya kalktılar. Dışarıya ihraç maddesi olarak zavallı bir böceği gönderişimiz karikatürcüyü de kımıldatacaktı elbette... Turhan bir karikatür çizdi: İki salyangoz yarışa kalkmışlar; tabancanın patlamasını bekliyorlar. Tabancayı ateşliyen de kim ola dersiniz? Kim olacak: bizim kaplumbağa!

YÜRÜYÜN BAYLAR! — Otobüs on dakikada bir kalkar. Bu kez ne hikmet ise ancak yarım saat sonra kalkabildi. Arabaya böylece üç otobüslük insan bindi. Biletçi bağırır da bağırır: «Yürüyün baylar! Yürüyün! Ortada durmayın!»

Halk ses çıkarmadan kımıldıyor. Neden hep halk yürür de, otobüsün saatlerini çiğniyen ilgililer oldukları yerde dururlar? Halk, otobüs işletmesinin kölesi mi? Seferleri iyi ayarlamıyan bir işletmenin biletçisi, suçu halkın sırtına yüklerken kimsenin sesi çıkmıyor!

Gel de Montesquieu'ya hak verme!

ALATURKA GÜNAYDIN — «Günaydın», dil devrimimizde hemen ilk kazancımızdır. Hattâ Cumhuriyetten sonraki dil devrimi «Günaydın»ı hazır bulmuştu. Şimdi her yerde, her ağızda «Günaydın»! Ne var ki «Günaydın»la başlıyan bir alaturka şarkıyı yadırgadığımızı saklamıyacağız. «Günaydın», alaturkaya hiç gelmiyor; alaturka «Günaydın» şarkısını kazara dinlediyseniz bize hak vereceksiniz. «Günaydın» seslenişindeki müzik başka, alaturka şarkıdaki «müzik» başka! Radyo'nun bu şarkıyı çıkarıp atmasını dileyeceğimiz geliyor!

KARA KUŞLAR — Anadolu'nun doğu illerinden birinden bir fotoğraf geldi: çarşaflı kadınlar Atatürk heykelinin önünde oturmuşlar. Oturmak da değil bu, bir başka eylem.. Baktık, baktık.. Hani heykellere kuşlar da konar; heykelin ne olduğunu anlamadan.. Atatürk heykeli önüne çökmüş bu kara çarşaflılar kuşlar kadar haberli değil nereye konduklarından..

MİLLÎ EĞİTİM BAKANINI BEKLİYEN SORUNLAR — Bir öğretmene, yeni Millî Eğitim Bakanı için ne düşündüğünü sorduk. Gülümsedi: «Şimdilik iyi görünüyor, dedi, bakalım iyi numara alıp başarı gösterecek mi?»

Elbette Bakan her şeyden önce bir eğitim politikası üzerinde düşünecektir. Bundan öncekiler için sadece politika vardı. Başarısızlığa uğradılar, bundan sonra bakan olma şansını da yitirdiler.

Bir bakan başarısızlığa da uğrayabilir; ancak, inandığı dâvaya, hele bu dâva memleket gerçeklerine uygunsa, bağlı kaldığı sürece hiç değilse, bu yanı beğenilir. Memleket köy enstitülerine gereksinme duyuyor, eğitimde ileri görüşlere gereksinme duyuyor ama geri akımlar, millî eğitim örgütlerine yerleşmiş geri insanlar araya giren engeller olarak bakanı düşündürüyor, diyelim. Hasan Âli Yücel'in çektiği acılar, eserlerinin yıkılışını görme talihsizlikleri onun değerini düşürmemiş, artırmıştır. Bir bakan için en büyük tehlike, günün politikaya bağlı isteklerı karşısında ters yola düşmesi, ya da eli kolu bağlı kalmasıdır.

Eğitim sistemimiz yetersizdir. Hamle yapmak gereklidir. Kültür işlerimiz verimsizdir; hamle yapmak gereklidir. Okullardan öğretmen ve öğrenci çatışmasını, kütüphanelerden sansürü, kadrolardan uyuşukluğu, işgörmede perişanlığı ve verimsizliği kaldırmak ister; hamle yapmak gereklidir. Görüşleri eski, yöntemleri köhne, kıskanç, yıkıcı, insan yiyici, mesleklerinde yıpranmış, bilgileri canlılığını ve güne uygunluğunu yitirmiş adamları kıyıya çekmek, bir işe elini sürmeden yaşlanmaya mahkûm edilmiş canlı ve taze bilgili kimseleri işbaşına getirmek ister; hamle yapmak gereklidir.

Millî Eğitim Bakanı, bütün bu işlere el atabilecek midir? Yoksa, işte Bakanlık sandalyası boş kalmasın diye, bir bakan daha bulmuşlar mı dedirtecektir?

Eğer böyle olacaksa, yazık olur Bakana? Ya eğitime, ya memlekete? Onlara olan olmuş zaten..

AKBANK

Her türlü
Banka işleriniz için

AKSİGORTA

Bilumum sigorta
muamelelerinz için
Hizmetinizdedir.

(dost: 44)

FİKRET ÜRGÜP

TERMAL OTELİ

Oğlan büyük görünüyor ama çocuk. İçeri girmek istemiyor. Çocuk bahçesinde dönüp duran küçük trenden ayrılamıyor. Eskiden kalma tren otelin önünden geçerken, oğlan bir zıplayışta vagonların üzerinden uçmak istiyor. Trenin öte tarafından ellerimi kollarımı sallıyarak onu durduruyorum. Babası görse fena olur. Hasta adam. Babası hemen orda, antrenin yanındaki büyük cam kapılı lokantada garson. Oğlu içeri gelsin yemek yesin istiyor. Daha doğrusu, oğlan yanında kalsın istiyor. Oğlanın aklı dışarda, çocuklarda. Ben onu kandırmak istiyorum. Babası hem de çok hasta, sevgisiz, yapayalnız. Böyle kalırsa ölür, hastalıktan kurtulamaz. Benim hastam olduğu için biliyorum. Akciğer Tüberkülozu. Bal mumu rengindeki yüzü incelmiş, erimiş. Bembeyaz yüzün ortasında dudakları mor bir leke. Kara gözlerinin çevresi de mor. Siyah elbisesi, siyah papyonu, yüzünü daha da beyaz gösteriyor. Ceketi bollaşmış, kolalı gömleğin yakası boynuna değmiyor. Bir yandan sofraları düzeltirken gözü dışarda. Oğlan, ne olsa çocuk, oyun istiyor, arkadaş istiyor. Babasından tiksinir gibi. Canı sıkılıyor onun yanında. Ne yapsın? Babasının garson oluşundan utanıyor da. Öteki çocukların babaları zengin, kelli felli müşteriler, Termal otelinde.

Otelin çevresi yemyeşil çimen. Ağaçların yaprakları ve çimenler, kükürtlü sudan olacak, toprağın kuvvetini alıp fışkırır gibiler. Otelin müşterileri oradaki havanın, suyun yardımına inanmış da gelmişler, daha iyi olmak için. Bir bakımdan bu da doğru. Yüksek yaylalardaki buz gibi kaynaklarda yüzen alabalık Tüberküloz hastasına ilâçmış. Bir de, şehirlerin kalabalığından uzak tepelerde, oteller ve sanatoryumlarda insanlar birbirleriyle dost olur, kaynaşırlar. İşte oğlanın babası garson hep ordaydı ama yalnızdı, sevgisizdi. Okul tatilinde oğlunu getirmişti. Oğlan yabancı duruyordu. Adam alınıyor, yoksulluğunu daha fazla hissediyordu.

Termal ötelin banyolarındaki kükürtlü sular romatizmalıların bel kemiklerini gevşetiyor, içlerindeki zehirler yatışıyor, nefreti unutuyorlar. Çam ağaçlarının sakız kokusu. Gök yüzü bulutsuz, ne topladığı belli değil. Çocuklar oyundan oyun çıkarıyorlar. Adam yalnız. Sen yoksun. Oğlana ne kadar işaret etsem faydasız. Ne bilsin, ne olacağını? Orda, dışarda, gösteriş yapmak, bir zıplayışta vagonların üzerinden öbür tarafa uçuvermek istiyor. O zaman onun ne olduğunu görecekler. Babası biliyor içeri gelmiyeceğini, yalnız adam. Onun da anası babası olmuştu. Yedi yaşındayken, bir gün, yemekte, çorbanın bilmem kaçıncı kaşığı boğazında düğümlendi. Ölür gibi oldu. Sırtına vurdular. Nefes aldı ve gördü. Yalnızlığın resmi yapılmış mıdır? Herkesler gidince, odalar sofalar boşalır. Bir de kimse gelmemişse?

Adamın yüzü soldukça soluyor, ben mahvoluyordum. İçerden kanama. Işıkla karanlık çarpışıyorlar. Aydınlık bütün zerrelerini toparladı ve adam ortasında kaldı, rengi bembeyaz. Kolları açılmış, elleri açılmış. Bir derin nefes aldıktan sonra öksürük tutuyor. Sağ eliyle sırtını bastırıyor, akciğerini ve kara ciğerini. Yüzü birdenbire mor kesiliyor. — Bırak, diyorum, herşeyi, olduğun yerde kal, kımıldıyacak olursa hemen öleceğini çok acı tecrübelerden biliyorum. Bir iskemleye çöküyor. Sol kolunu masaya dayıyor sağ kolu aşağı sarkıyor. Rahat edemiyor, hem de meslek alışkanlığı, kalkıp tabak yüklü bir tepsiyi yakalıyor. İki adım atmadan nefesi kesiliyor. Gidip elinden tepsiyi alıyorum. Ne olur ne olmaz, sonra çocuğa ödetirler, diye, porselen tabakları. **Adam yerde. Yüzü mordan beyaza dönüyor, sonra yeşile. Vücudu** zıp zıp zıplıyor. Kafası parkelere çarptıkça tın tın ötüyor. Kendini bırakmış. Ağzından koyu kırmızı bir kan boşalıyor. Halbuki ben en aşağı beş sene daha yaşar, diyordum. Çocuklar sorumsuz ve bazan da kötü olurlar, istemeden. Adamın eli, sağ tarafında kaburgalarını bastırıyor. Öteki garsonlarla beraber, koltuk altlarındn · tutup kaldırıyor, bir masanın üstüne yatırıyoruz. Bir hava aleti olsaydı hava verir kanamayı durdururduk. Şu var ki, hastalığı Tüberküloz mu iyice bilmiyorum. Belki de karaciğer. Sarışın oğlan dışarda, onu oyuna almadıkları için canı sıkılmış, yüzü aşağı doğru uzamış. Adamcağız, garson olmasaydı, para verseydi, belki daha iyi bakılırdı böyle kıvranarak ölmezdi. Adam ilkinden daha koyu kan kustu, parkelerin üzerine. Akşam yemeğine oturmuş müşterilerle onlara aperatif taşıyan garsonların bütün bu olanları farketmeyişleri tuhaftı. Sanki sahi değilmiş gibi. Ben de, ona kuvvet vermek için, — Haydi, dedim, sana soğuk bir şey getireyim de iç, açılırsın. Çocuklar insafsız olurlar, ve sonradan içlerinde bilmedikleri yaralar kalır. Çocuklar sorumsuzdurlar, kendilerini veremezler. Önce onlara verilmesi lâzım ki başkalarına verebilsinler. Bu yüzden insanlar kaybedilir, hastalıklar gözden kaçar, alınmıyan veremez. Kan kusan sevgili insanlara yol yürütülür. Oyuna alınmıyan çocukların dudakları büzülür.

Adamı unutmuştuk. Yol halısının üstüne düşmüş, kıvranıyordu. Ürpermiye, sonra zangır zangır titremiye başladı, sıcak yaz akşamın da. Ağzından durmadan kan geli yor fakat yol halısının renginde olduğu için ne kadar kan aktığı anlaşılmıyordu. Adam şimdi sara nöbetleri geçiriyordu. Bir titreme geliyor, sonra kaskatı kesiliyor, sonra vücudu gevşeyip, lâçka oluyor, halının üzerine seriliyor, hemen arkasından bir nöbet daha geliyordu. nabzını tuttum, atıyordu. Göğsünden bir hırıltı çıktı. Kulağımı koydum. Kalbi üç defa daha vurdu sonra durdu. Kapının önündeki çocuklar kaybolmuşlardı. Sarışın oğlanı da oyunlarına almıştılar.

SOSYAL ADALET
Dergisini Okuyunuz

SAMİ N. ÖZERDİM

Şu basit kural

Başkalarına önem vermemekten mi gelir, tenbellikten ya da kayıtsızlıktan mı? İkisi de Şark hastalığı.. İnsanlar için tenbellik, kayıtsızlık, önemsemeyiş birey hastalığı olarak kabul edilse bile kurumlar için böyle bir hastalığı hoş görmek kolay değildir.

Hiç size yazılan bir mektuba cevap vermemezlik ettiniz mi? Kurum olarak, bir kurumun başındaki sorumlu kimse olarak da böyle davrandınız mı? İnsan, ölürken bile arkasında yanıtsız bırakılmış mektupları bulunduğunu düşünerek vasiyetini ona göre hazırlamalı!

Burada bir olayı —örnek olarak— anlatacağım:

Geçen yıllar içinde bir gazetede bir dizi yazı yayımlandı. Konusu bakımından çok ilgi gördü. Ömrünü, komşu ülkelerden birinde Türk azınlığının haklarını savunmak için kalemi ve silâhı ile savaşarak geçirmiş yaşlı bir gazeteci, bu yazılara ekliyecek bilgileri bulunduğunu yazı dizisini hazırlıyana bildirdi. Aldığı yanıta göre bilgileri, belgeleri, fotoğrafları özenle bir araya getirdi, gönderdi. İşte o günden bu yana, çıkmıyan yazısının ve belgelerinin arkasında koşmaktadır. Gazeteleri bilirsiniz... Bir yazı dizisi tuttururlar; okuyucunun buna doyduğuna inandıkları anda keser, ondan sonra aynı konuya tek satır eklemekten kaçarlar. Aynı nitelikte yazı dizileri dergilerde çıksa tutum bambaşka olacaktır; ama gazetenin ve gazetecinin ölçüleri başkadır. Biraz da ölçü dışı bir iştir bu...

Yaşlı yazar, belgelerini kurtarmak için gazetenin yazarını adım adım izledi, taahhütlü mektuptan yanıtlı telgrafa değin her çeşit haberleşme aracını denedi; ama, gazeteci gerçekten kayıtsızdı, ya da alaturkaydı; ne derseniz deyin! Yaşlı yazar bu kez durumu yazı işlerine bildirdi. Onlar da bir şey yapamadılar. Bir de, babasını tanımış olmasından cesaret alarak gazetenin fıkra yazarına başvurdu. Yanıt alamadı. Sanki bilgileri ve belgeleri bir kör kuyuya düşürmüştü. Şaşırmış, üzülmüş, umudunu yitirmiş olarak bunları bana anlattıktan sonra: «Nereye gidiyoruz?» dedi.

Nereden geldiğimizi biliyor muyuz ki nereye gittiğimizi de düşünelim? Gazetecilik tesadüflere bağlı olmak, hattâ tesadüfler yaratmak biçiminde anlaşıldıkça bunun yanıtını bulamıyacağız? Dünyayı bilmem, ama Türkiye'nin en dağınık adamları gazetecilerdir. Her şeyden haberleri olması gereklidir; öyledirler de, ama sanki hiçbir şeye önem vermez bir halleri vardır. Günlük olayların ardından koşmanın zorunluğu mudur bu, bilinmez! Olayların içinde çalkanan gazeteci, toplum olarak insanlara pek çok şeyden haber verirken onlarla tek tek uğraşacak durumda değildir sanki! Bırakalım da bunu yine gazeteci açıklasın. Ama; büyük kuruluşlar olan, olması gereken gazetelerde, bütün devlet dairelerinde, özel kuruluşlarda olduğu gibi bir yazman (sekreter) bulunmamalı mı?

Amatör yazarların, ozanların çabaları karşılık görmezse bunu belki hoş görmek kaabil olacaktır. Belki: «Senden bir şey istemedik ki yanıt bekliyorsun.» denilebilir. Ama, yukarıda anlattığım olayın sahibine bu işlemi yapmak doğru mudur; özürlü sayılabilir mi bunu yapan?

Başka bir örnek vereceğim:

Bir gazete sahibinin sürekli ricaları ile beş yıl yazılar yazdım. Ancak, beş yıl içinde kaç yazı kayboldu, kaç kez yeniden yazıldı, kaç kez aynı yazı tekrardan basıldı, burası ayrı bir öyküdür. Hiçbir amatör, bunca işkenceye dayanamazdı. Düşünün ki, çok nazik ve davranışlarında batılı olan gazete sahibi rica eder, yazıişleri umursamaz, yazar gazete sahibinin ilgisini karşılıksız bırakmamak için zamanını ve çabasını —çoğu zaman boş yere— harcar. Fikir işçisi olarak yorulmalarının karşılığını ancak yüzde on ölçüsünde almış olur. Bir süre: «Ne ise, artık kurtuldum bu dolap beygirliğinden.» derken gazete sahibinin o dayanılmaz nazik mektubu gelir. Yeni bir çaba atılımı!... En sonunda gazete, kendi sahibine bile yâr olamadı; öykünün bu yanı da böylece bitti. Yazıisleri, bir yazarı boş yere çalıştırmanın üzüntüsünü hiçbir zaman duymadı. Bu türlü davranmaya hakları yoktu, ama alıştıkları bu idi, bunun dışına çıkamazlardı.

Bütün sorun, gelen - giden mektupları basit bir dosya düzeni içinde yerleştirmek, onlarla uğraşacak bir yazmanla birlikte çalışmakla çözümlenebilir. Dergilerle ilişiklerimiz daha çoktur. Dergi sahipleri içinde kaçı bir yazmana aylık verebilir? Sanırım ki çoğu, yazara ve okuyucuya değer veren tutumlarını, kendi çabaları ile, makina başında her mektuba kendileri yanıt vererek sürdürmektedirler. Burada kişi ve kurum adı vermek istemiyorum. İş, kişilerde değildir diyebiliriz, ama, iş yine kişilerdedir: düzenlilik ve sorumluluk duygusu olan kişileri çoğalan bir toplum özlediğimiz düzeye gelir.

Şu anda, benden yazı istemiş, sonra yazıyı yayımlamamış, geri istediğim halde yanıt vermemiş gazete ve dergiler var.. Beğenmemişlerse bu onların hakkıdır. Burnu havada bir sanatçı değilim ki: «Vay efendim, benim yazımı nasıl olur da basmazlar?» diye kıyameti koparayım. Yazar da gereğinde bu denli hoşgörür olacaktır. Beğenmezler, bir sakınca bulur basmazlar. Ama, yapılacak bir iş vardır. Nazik, özür diliyen bir mektupla yazıyı geri vermek!. Yazı istiyen gazete ya da derginin onu basmadıktan başka, geri istiyen yazara yanıt vermemesine bir ad bulabilir misiniz?. En hafifi: Ayıptır!

Yazarı küçümsemek de kaabildir; küçümsemek eğer bir hak ise, bir erdem ise! Uygar bir toplumda küçümsenen değil küçümsiyen ayıplanır. Küçümsemek, boş bir gururun ürünüdür. İnsanı, hele yazısına değer verdiğinizi kendisinden yazı istiyerek gösterdiğiniz bir yazarı küçümsemek uygarca bir davranış değildir. Genç heveslilere bile böyle davranmamalı! Nice ünlü (30. Sayfada)

Başbakan İsmet İnönü Devlet Resim ve Heykel Sergisini gezerek ilgililerle görüşmüştür. Resimde Güzel Sanatlar Umum Müdürü ressam Halil Dikmen Başbakana bilgi verirken görülmektedir. Geride duran Sergi Komiseri ressam Turan Erol'dür.

Sanat-Sanatçılar

24. Devlet Resim ve Heykel Sergisinde ilgi uyandıran sanatçılardan birisi de Neşet Günal'dı. Boya tekniğindeki özellik, konulardaki çarpıcı anlam, ve biçim anlayışıyla Neşet kişiliği olan bir ressamdır.

Devlet Resim ve Heykel Sergisine bu yıl iki resimle katılmıştı Neşet. Resimlerden birisi «Dananın ölümü», öbürü «Kapı önünde» adını taşıyordu.

Büyüyüp öküz olacakken ölüvermiş evin danası. Baba, deriyi kurtarmağa çalışıyor. Resmin sağ alt kenarına kadar dayanmış ölü dananın başından başlıyan bir doğrultu yere serilmiş gövdeden geçerek elinde bir bıçakla deriyi yüzmekte olan adamın üzerinden aşıp dipte gerçeküstü bir görünü çizen kayalıklara kadar ulaşıyor. Bu köşegeni, dananın sol yana doğru uzanmış cansız katı bacakları ve adamın onlara parelel olarak gerilmiş bacağı bölüyorlar. Doğruların çatışmasından bir devinim doğuyor ve dananın üzerine yumulmuş adam cansız gövdeden birşeyler koparmak için didinen bir akbabayı ya da bir kuzgunu andırıyor. Resim bütün gücünü bu önden başlayıp arka plâna doğru genişliyen devinimden, bu didişmeden, dipteki kayalıkların meydana getirdiği dekordan alıyor. Sağ yanda, dananın başucunda çömelmiş ve kaşları ağlamaklı bir anlamla gerilmiş oğlan, daha geride, damların önüne çocuğu kucağında dikilip olup bitenlere susku içinde bakan ana resmin zararına olarak öyküyü tamamlıyor ve resmin sağ yanını soldaki olgunluğa ulaştıramıyorlar.

Neşet Günal konularını çetin Anadolu yaşamından, Anadolunun acı gerçeğinden almakta, yeşilini yitirmiş köylerde boz topraktan ayırdedilmez olmuş insanların öyküsünü bize taşımaktadır.

«Kapının önünde», anıtsal bir resim. Öbüründen daha az kusurlu. Bu resimde açık ve koyu lekenin torununu kucağına alıp kapının önüne çömelmiş ninenin kara şalvarı ile bacaklarının arasına kadar inen ve torununun kundağına karışan ak başörtüsünün arabeskini, ninenin suçlıyan delici bakışlarından, yamrı yumru ayaklarından, ağaç köklerine benziyen ellerinden doğan anlam gözden siliyor. İki resimde de trajik hava plâstik değerleri unutturuyor. Resim sanatıyla yakından ilgili olanların Neşet'de buldukları kusur budur. Ama o söylenenlere aldırmıyor ve yıllardan beri, Fernand Léger'den aldığı anahtarla tam yerli bir «Öz»den, doğduğu yerlerden, üzerinde büyüğü toprağın insanlarından yola çıkıp yeni bir «Biçim»e varıyor ve gerçeküstü bir dünya kuruyor.

CEMAL BİNGÖL'ÜN «MOR»U

Cemal Bingöl, «Mor» adlı eserini sergiye büyük bir heyecan içinde verdi. Yazık ki niyet ve sonuç bakımından üzerinde durulmağa değer «Mor», serginin bütününe öyles ne uzaktı ki soyut eserlerin toplandığı bölümde bile yabancı kaldı. İlgi uyandırmak şöyle dursun, çoğun sergiyi gezenlerin gözünden kaçtığı yetmezmiş gibi, soyut anlayışta eser veren kimi ressamlarca da yadırgandı.

Bununla birlikte, Cemal Bingöl'ün «Mor»unu bir dönemeç noktası, durup durup yapılan bir atılışla el eriştirilmiş bir aşama sayarım kendisi için. Erişilen noktaya tebeşirle bir bellilik koyalım ve bekleyelim. Sanatçının durumu budur: atılır bir noktaya el eriştirir, sonra gerisin geriye düşer. Daha bir süre güçsüz atılışlarla kendini aşmağa çalışır.

Cemal Bingöl'ün «Mor»u ile Neşet Günal'ın «Kapı önünde»si iki kutup. Cemal Bingöl, çevresiyle ilişkisi olmıyan, tamamiyle kuramsal (Nazarî) bir resim sunuyor. Bu resimde duygunun, öykünün yeri yoktur. Cemal Bingöl'ün heyecanlanıp bir resim döktürdüğü belki de hiç görülmemiştir. İyiyi, tam olanı deneye deneye bulan bir ressamdır, Bingöl... Biçimde, lekede, renkte rastlantıya, buluntuya yer vermez resimlerinde. Bu yüzden, hendesi biçimlerle kurduğu düzenleri, sulandırılmış boya ile en ufak bir fırça oyununa değer vermeden dümdüz boyar. Bir süre bekler, inceler, yeniden boyar. Gözü tutmazsa yaptıklarını baştan başa kazıyıp siler. Deseni zerrece değiştirmeden yeni renk denemelerine girişir.

Cemal Bingöl, sanat hayatımızdaki yerini bir ömür boyu süren gayret ve didinmeyle elde etmiştir. Başlangıçta, yola çıkışta gereğince hazırlıklı olmadığına inanmış olması onu öğrenmeğe, araştırmağa sürüklemiştir. Onu bugün, elli yaşını

tamamladığı bir çağda, resim sanatının temel sorunlarını her yaştaki meslekdaşlarıyla tartışırken, yeni bilgiler karşısında heyecanlanırken görebiliyoruz.

Resmin dörtte üçünü kaplıyan bir mor leke, bu mor lekeye parelel çekilmiş bir ak leke, ak lekeyi sağ yandan bölen bir al üçgen. Al üçgen, bir açısı resmin dışında kaldığından, yamuk oluyor. Al, mor, ve ak... Üçü de birbirinden yalın. Cemal Bingöl bu moru bulmak için aylarca çanaklar dolusu boya ezdi, çarşıda, pazarda mor boya komadı.

«Mor»u pırıl pırıl aydınlık bir yapının dümdüz bir duvarında görmek gerek.

ORHAN ÇETİNKAYA Resim Sergisi

Cetinkaya, sergi davetiyesine basılmakta olan GÜNCE'sinden notlar koymuş. Anlamak için döne döne okuduğum bu notların bir yerinde: «Soyut sanat *gibi*sizdir. Bütün *gibi*lerde birer döndürü (tekrar) enezliği gizlidir. Kişiselliklerde de birer *gibi* bulunur. Bu gibiler çoğalan yaşamsızlıklardır. Yaşam her an taze olandır. Taze olanın içinde döndürülerle gibiler önemli yer alamazlar.» diyor Orhan Çetinkaya. Sanırım, yukarıya aldığım tümcelerdeki anlamı kavramamızı, gereksiz kullanılmış sözcükler güçleştiriyor. Yanlış anlamıyorsam, Orhan Çetinkaya soyut sanat *gibi*sizdir demekle soyut bir resim doğayı ansıtmaz ya da doğada gözle kavranan biçimleri oldukları gibi yansıtmaz, göz gerçeğinin soyut bir resimde yeri yoktur, daha açıkçası, soyut bir resim hiçbir şeye benzemez, demek istiyor.

Oysa Çetinkaya'nın resimlerinin çoğunu bir «Gibi»ye bağlıyabiliriz.

Doğa dışına çıkılabileceğini sanmıyorum. En olmıyacak düşlerimiz bilinç altında doğal biçimlerle kuruluyor. Orhan Çetinkaya'nın hiçbir şeye benzetmemek niyetiyle yaptığı renk ve biçim düzenlemeleri seyirciye bulutlu gökyüzlerini, kıpırtılı denizleri, sazlı dereleri ansıtıyor.

Çetinkaya'nın sanatını yermek düşüncesinde değilim. Bunu hiç düşünmedim. Çetinkaya iyi ressam. Bu yıl değil yalnız Ankara Güzel Sanatlar Galerisinde, Ankara'da açılan iyi birkaç sergiden birini Çetinkaya açmış oldu. Tanıdığım ressamlar içinde Orhan Çetinkaya'ya kendimce seçkin bir yer veririm. Önce, işini seviyor, sonra bu işi biliyor da... Ne yaptığını bilmez fırçalardan dökülen nesnelerin ikide bir ortaya serildiği çevremizde Orhan Çetinkaya değerinde sanatçılar ender. Ama sergi davetiyesine Günce'sinden çetrefil sözler aktarmakla iyi etmedi Orhan Çetinkaya. Aslına bakılırsa ressamların eleştirme yazıları yazması da yanlış. Paul Cézanne, eleştiriler de yapan ressam Emile Bernard'a bir mektubunda: «Sanat eleştirisi yazmayı bırak, resim yap; selâmet bundadır.» diye yazıyor. Kulağımıza küpe olsun.

FRANSIZ KÜLTÜR MERKEZİNDEKİ BİRLEŞİK SERGİ

Fransız Kültür Merkezinde düzenlenen Birleşik Resim ve Süsleme Sanatları Sergisi, kimseyi gücendirmemek kaygısından ötürü, karmakarışık, içinden çıkılmaz bir sergi oldu. İyi niyetli düzenleyiciler, eserleri abc sırasına göre astıklarından, zıt anlayış ve yapıda resimler yanyana geldi. Böylece, sanat anlayışı bakımından birbirini tutmıyan, değerleri arasında uçurumlar bulunan eserlerle karma bir sergi yapılamıyacağı bir kez daha anlaşılmış oldu.

Sergide Fahir Aksoy, Cemal Bingöl, Muammer Bakır, Cemil Eren, Abidin Elderoğlu, Nevide Gökaydın, Lütfi Günay, İhsan Cemal Karaburçak, Ayşe Sılay, Solmaz Tugwell, Tülin Tezgören, Mustafa Tömekçe birer değer olarak belirıyorlar.

Beni en çok etkileyen resimler, Bingöl, Sılay, Eren, Günay imzalı olanlar. Ayşe Sılay'ın resmi serginin en kuytu bir köşeciğine sıkıştırılmıştı. Ama akıl edip o köşeciğe gidenler Ayşe Sılay'ın al, mor, kara, ak renklerle kurduğu dinamik düzeni, Tömekçe'nin alçı üzerine suluboya ile yaptığı denemelerin güzel bir sonucunu, Tülin'in zarif tuvalini görmekten sevinç duydular.

Bu sergide Fahir Aksoy'un gün geçtikçe ilerlediğine tanık olduk. Sergiye verdiği iki resim, üzerlerinde tartışılmıyacak ölçüde zevkliydi. Sarkis'in yağlıboyası ile guvajı kendinden beklenenin biraz altındaydı. Epikman, Kaptan, Turani, Peker sergiye katılmadıklarına acaba iyi mi ettiler? Bu soruya henüz cevap veremedim.

Hamiye Çolakoğlu'nun sırça işlerini, Muammer Bakır'ın Boynuzdan yaptığı Tilkiyi anmadan geçmeyelim. İkisi de başarılı.

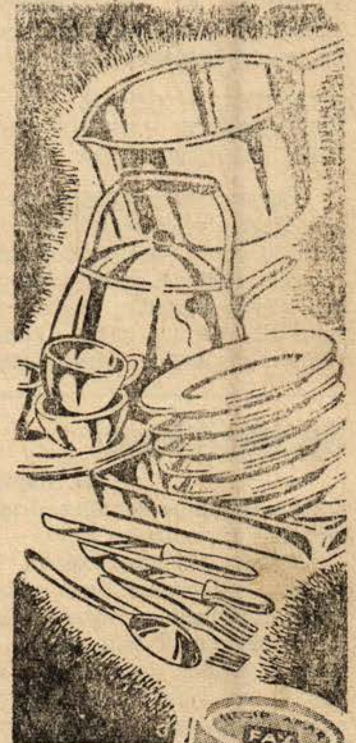
Turan EROL

HALKEVLERİ HABERLERİ

HALKEVLERİNİN OYUN VE HİKÂYE YARIŞMASI SEÇİCİLER KURULU TOPLANIYOR

Halkevleri Genel Merkezi ilk tiyatro yazarımız Şinasi Efendi anısına oyun ve büyük hikâyecimiz Ömer Seyfettin anısına da hikâye yarışması açmıştı. Yarışmaya gönderilen oyun ve hikâyeleri değerlendirecek olan Seçiciler Kurulu 16 Haziran 1963 Pazar günü, Genel Merkez binasında toplanacaktır. Sonuçlar alındığında bildirilecektir.

Seçiciler Kurulu üyeleri şunlardır:

(Faal : 2560/47)

Oyun: Cüneyt Gökçer, Mahir Canova, Orhan Asena, Özdemir Nutku, Metin And, Lütfi Ay, Haldun Marlalı, Atilâ Sav, Ceyhun Atuf Kansu, Suat Taşer, Ergun Sav, Turgut Özakman.

Hikâye: Tahsin Saraç, Nezihe Meriç, Kemal Demiray, Cevdet Kudret, M. Sunullah Arısoy, Orhan Duru, Mustafa Nihat Özön, Naim Tirali, Ceyhun Atuf Kansu.

ANADOLU'YA SANATÇI EKİPLERİ GÖNDERİLECEK

Halkevleri Genel Merkezi Halkevlerine konferansçılar, sanatçılar, tiyatro, musiki ve folklor takımları göndermek üzere hazırlık yapmaktadır. Bunlardan paralı olarak temsil verecek ve Halkevlerine gelir bırakacak olanların gezileri bir programa bağlanacaktır.

HALKEVLERİ GENEL MERKEZİNDE HAFTADA İKİ GÜN FİLM GÖSTERİLİYOR

Öğretici Film Merkezi ile anlaşan Halkevleri Genel Merkezi, haftada iki gün, Genel Merkez salonunda, saat 18.00 de, çeşitli kültür filmleri göstermektedir. Halkın ilgiyle seyrettiği ilk iki hafta içinde şu filmler gösterildi: Atatürk'ün Hayatı, Çiftçilerimiz İçin Teknik Araçlar, Mucizeler Yaratan Türk: Atatürk, Suyun Kontrolü.

GEREKLİ BİR AÇIKLAMA

Edebiyat dergisi Otağ'da edebiyat dışı tartışmaları pek sevdiği anlaşılan bir ad var, Çeyiz Sezen. Leylâ Erbil'in Ataçta yayınlanan yazısını ele alıyor. Erbil bu yazıda Yahya Kemal'in neden çağdaş bir ozan sayılamıyacağını, batıdan örnekler vererek, Y. K'in şiirleri ve yaşantısından aldığı örnekleri kanıt tutarak anlatmaya çalışıyor. Buna karşı Çeyiz Sezen yazının anlamını keyfince değiştirmekte hiç bir engel dinlemeden Erbile saldırıyor. Erbil'in yazısında hiç kullanma-

Şu basit kural

(27. Sayfadan)

sanatçı, vaktiyle kendilerini küçümsiyenleri utandırmıştır.

Yukarıdaki yaşlı dostun anlattığına dönüyorum: Uzun yıllar yabancı bir ülkede, ırkdaşlarının haklarını savunmak için gazete çıkarmış; gerekince dağa çıkmış, savaşmış. Ölümlerden kurtulmuş. Sonra anayurda gelmiş, yaptıklarını öne sürerek bir hak istememiş kendisi için... Bir kıyıya çekilmiş, sade bir yaşamın içinde kalmış bütün alçakgönüllülüğü ile... Sonra, bir gün, tarihe malzeme olacak bilgileri, belgeleri ile bir ödev yapmak istemiş.. Karşıdan ses yok.. Gazeteci, bugünün posta ücretleri karşısında, bir yazara hiç değilse bunca pul parası verdirtmiş olmaktan üzüntü duyabilirdi.

Gazetesinin kılığı ne denli Avrupalı olursa olsun, onu çıkaran alaturkalıktan kurtulmamış demektir. Yazarı da, bir pamuk işçisinin patronu gibi davranarak, küçük ve «hakir» görmesi ayrı bir utanç nedeni!

«Nereye gidiyoruz?» diye sormuştu yaşlı yazar bana.. Yanıtı kısa: «Her halde Batı'ya doğru değil!»

(Faal: 2552/46)

(dost: 43)

mış oduğu yobaz, televizyon, ihtilâl öncesi v.s. sözcük ve tümceleri Erbil'i yazmış gibi gösterdikten sonra kişisel yaşantılarını da -nedense- büyük bir kinle parmağına dolamaya kalkıyor.

Düşünceye ayni seviyede bir düşünceyle yanıt vermek varken işi dedikodularla atlatmaya kalkışmak Sezen'in edebiyat önündeki sorumsuzluğuna ve güçsüzlüğüne verilebilir.

Erbil'in Çağdaşlık Sorumluluğu adlı yazısının Dergimizde değil Ataç'ın Mart 1963 tarihli sayısında çıktığını öğrencileri olduğunu da söyleyen Çeyiz Sezen'in o yazıyı okumasında bir öğretici olarak yararlılık umduğumuzu kendisine duyururuz.

HALK TİYATROSU
VE AZİZ NESİN

Sekiz ay önce İstanbul Şehir Tiyatrosundan ayrılan Avni Dilligil, kurduğu Halk Tiyatrosu Topluluğu ile anadolu turnesinden Ankara'ya gelmiştir. 19 amatör sanatçının bulunduğu Halk Tiyatrosu, Aziz Nesin'in «Toros Canavarı» adlı oyunu ile 17 Temmuz gecesi gençlik parkındaki Park Tiyatrosu'nda bir açılış gecesi yapacaktır. Toros Canavarı önümüzdeki tiyatro sezonu içinde Dresten Tiyatrosu'nda sahneye konacaktır.

Yazar'ın İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda oynanan «Biraz Gelir misiniz» adlı oyunu Prf. Herber Melzig «Meister Mateh - Mateh Usta» adıyla almancaya çevirmiş ve bu eser Schwerin Devlet Tiyatrosu'nda sahneye konmuştur. Açılış gecesine çağrılı olan Aziz Nesin ile eşi Türkiye'den çıkıp gidememişlerdir. Mateh Usta rolünü oynıyan Prf. Martin Hellberg, Dünya Barış Armağanı'nı kazanmış ve daha birçok tiyatro ödülü almış ünlü bir sanatçıdır. Açılış gecesinde seyirciler, sürekli olarak 20 dakika oyunu alkışlamışlar ve 41 kere -Maşallah değil- perdeyi açtırtmışlardır. Mateh Usta önümüzdeki sezon ayni tiyatroda oynanmağa devam edilecektir.

Biraz Gelir misiniz adlı oyunun bu yıl dış ülkelerde sahneye konulacağı yerler şuralarıdır :

California'da Pasadena Playhouse'de, Stocolm'de, Buda-Peşte'de.

Aziz Nesin'in «Bir Şey Yap Met» adlı oyunu da Amerika'da Gromp Theater'da, Prag'da, Yunanistan'da sahneye konulacaktır.

Yine yazarın «Düdükçülerle Fıçıcıların Savaşı» adlı oyunu da Berliner Ensembler'de bu yıl sahneye konulacak, Bertolt Brecht'in eşi Weigel'de bu oyunda rol alacaktır.

Yukarıda adları geçen üç piyes, Paris de L'arche serinde bu yıl yayımlanacaktır. **DOST**

Reklâmlarınız için

Yurdun ve Dünyanın Dört Bucağında

BASIN İLÂN KURUMU

GENEL MÜDÜRLÜK
Cağaloğlu, Türk Ocağı Caddesi No. 1 İstanbul
Telefon: 22 43 84 - 22 43 85 Telgraf Adresi:
BASINKURUMU

Şubeler

İstanbul
Ankara
İzmir
Adana
Bursa
Diyarbakır
Erzurum
Eskişehir
Konya
Zonguldak

Dış muhabirler

A. B. D.
Almanya (Federal)
Avusturya
Avustralya
Belçika
Bulgaristan
Çekoslovakya
Danimarka
Fransa
Hollanda
İngiltere
İspanya
İsrail
İsveç
İsviçre
İtalya
Japonya
Lübnan
Macaristan
Norveç
Pakistan
Polonya
Portekiz
Romanya
Yugoslavya
Yunanistan

(Basın : 10822/A - 7311 - 43)

Dünden-Buğünden

güzinin sonraki yılları

Koltuğuna gömülür de Güzin
Derdi ki ihtiyarlıktır önüm
Beni yalnız bırakacaklar ah
Yakında bütün aşıklarım

Kızım sen bilmezsin
Dillere destandım ben eskiden
Benim gönlümü saran çılgınlıklardı
Erkeklerin gönlünü saran ben

Abdülhak Hamid'i vardı ya Fatmanımın
Benim de vardı Salâh Birsel'im
İnce olur Zeki olur ya her kadın gençliğinde
Ben de beyazdım uyanıktım güzeldim

Ah ah ben evvelleri
Dağda büyümüş fidan gibiydim
Bir rüzgar esmiye görsün
Tomurcuklanır çiçeklenirdim

Ama şimdi şu koltukta
Bir isteksizliktir bitiren içimi
Saçlarımı şöyle kaldırıyorum ya
Kaldırmasam da olur hani

Nasıl değişti erkeklerin hali
Anlıyamadım kızım
Artık Salâh Birsel bile geçmez
Penceremden sanırım.

hacivatın evi

Hacivatın evi
Köşede ufaraktan
Bir tüfek atımı duraktan
Kapı pencere elekten
Döşemeler zemberekten
Dökülmekten
Sökülmekten
İncelmiş Süprülmekten

şiirler şiiri

Yazdığım şiirler içinde benim
Bir tanesi öyle içten öyle güzel
Jale mutlak siz de beğenirsiniz
Bir yeri var hele bütün yazılanlara bedel

Sizsiniz Jale o satırlarda adı geçen
Beyhan sizsiniz Güzin siz
Siz eskiden benim şiirlerime
Hep Birden girerdiniz

Siz ki keskin kokuydunuz dünyadan
Yeşildiniz parlaktınız tizdiniz
Siz aşkın kuvvetiydiniz
Onsekizinde ve baharda

pineklemeye çağrı

Duralım efendiler biraz
Koşmıyalım öyle delice
Yormıyalım kalbimizi
Katmerlendirip gerdanımızı
Oturalım efendiler biraz

İsteyen dikilsin gönlünce
Çökelim biz yere şöyle bir
Açalım ağzımızı ilkin
Gerelim omuzlarımızı sonra
Giderek bayıltıp gözlerimizi
Esneyelim efendiler biraz

Aldırmıyalım öyle üçe beşe
Yayalım göbeğimizi iyice
Dönelim sırtımızı işe akla
Acıyan çıkmaz sonra halimize
Vakitken çocuklar büyükler henüz
Pinekleyelim pinekleyelim
Horlayalım efendiler biraz

Salâh BİRSEL